

Kurk Lietuvai projektų rezultatai

2021 - 2022 m. antroji rotacija

Turinys

1. Visuomenės dalyvavimas kuriant viešąsias erdves: gido pritaikymas ir savivaldybių edukacija
2. Civic Tech sprendimų kūrimo ir naudojimo skatinimas siekiant aukštesnio piliečių įsitraukimo
3. Lengvai suprantama kalba – asmenims su individualiais poreikiais prieinama informacija
4. Lietuvių kalba kiekvienam – kalbinė įtrauktis
5. Mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, atpažinimas bei ugdymas
6. Socialinė integracija užsieniečiams: “BeFriend Vilnius” mentorystės programa
7. Sveikstančiųjų nuo priklausomybės socialinė integracija
8. Anglies kaupimo ūkininkavimo potencialo vertinimas Lietuvoje
9. ArtTech – galimybės Lietuvos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui
10. Startuolių ekosistemos plėtra
11. Dirbtinio intelekto proveržio skatinimas
12. Rekomendacijos Lietuvos GameDev industrijos plėtrai
13. Judumo duomenų ekosistemos plėtra

Visuomenės dalyvavimas kuriant viešąsias erdves: gido pritaikymas ir savivaldybių edukacija

Kontekstas

2019 m. visuose 5-ioose didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje įvyko bent po vieną visuomenės protestą prieš viešųjų erdvių projektus. Skirtinguose Lietuvos miestuose pasikartojantis visuomenės pasipriešinimas viešųjų erdvių projektams rodo, kad projektų viešumą reglamentuojantys įstatymai nesukuria tinkamų sąlygų pozityviam savivaldos ir gyventojų dialogui. Pagrindinė ir dažnai vienintelė galimybė pasitarti dėl projekto sprendinių – Statybų įstatymo reglamentuojamas projektinių pasiūlymų viešinimas, tačiau šios formalios procedūros metu daugelis esminių sprendinių jau yra užfiksuoti ir pakeičiami yra per vėlu.

Matydami poreikį anksčiau įtraukti visuomenę į viešųjų erdvių projektavimą, Vilniaus m. savivaldybė 2018 m. pasitvirtino viešų atskirųjų želdynų projektų viešinimo tvarkos aprašą, kuris nurodo, kad visuomenė turi būti įtraukiama į projektą dar teritorijos tyrimo stadijoje (formuluojant užduotį projektuotojams). Panašią tvarką jau nacionaliniu mastu numato ir nuo 2021 m. lapkričio 1 d. įsigaliojusi Želdynų įstatymo redakcija – įgyvendinant projekto viešumą, prieš projektuojant atskirųjų viešųjų želdynų projektus turi būti išsiaiškunami ir įvertinami visuomenės poreikiai (19 ir 20 straipsniai).

Ankstyvą ir dalyvavimu, o ne informavimu, grįstą visuomenės įtraukimą į aplinkos formavimo procesus numato Lietuvoje ratifikuotos Europos kraštovaizdžio ir Orhuso konvencijos bei Jungtinių Tautų Darnių vystymosi tikslų įgyvendinimo (11 ir 17 tikslai) rekomendacijos. Apie ankstyvo visuomenės įtraukimo į sprendimų priėmimą svarbą kuriant miestus ir jų erdves kalba ir Naujasis Europos Bauhausas, Jungtinių Tautų žmonių gyvenviečių programa (*UN Habitat*), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (*Inovative Citizen Participation and New Democratic Institutions*, 2020 m.).

Pirmosios projekto „*Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime*“ rotacijos metu (2021/09 – 2022/03) atlikta išsami visuomenės dalyvavimo viešųjų erdvių projektuose esamos situacijos ir užsienio gerųjų praktikų analizė atskleidė, kad Lietuvoje didžioji dalis savivaldybių pripažįsta, kad visuomenės dalyvavimas kuriant viešąsias erdves yra naudingas procesas, tačiau net pusės savivaldybių specialistai teigia, kad jie neturi žinių, kaip įtraukti visuomenę į viešųjų erdvių projektus kokybiškai.

Problema

58 iš 60 Lietuvos savivaldybių mato naudą visuomenės dalyvavime, tačiau 50 % visų savivaldybių teigia, kad neturi žinių, kaip organizuoti visuomenės dalyvavimo procesus kokybiškai.

Sprendimas

Parengtas praktinis gidas savivaldybėms „*Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime*“, kurio tikslas – padėti savivaldybių specialistams metodiškai įtraukti visuomenę į viešųjų erdvių projektus. Metodika rengta remiantis:

1. užsienio gerųjų praktikų analize;
2. gido praktinių bandymų taikant 6-ioose viešųjų erdvių projektuose Vilniuje ir Klaipėdoje rezultatais;
3. metodikos pristatymų Tauragės r., Lazdijų r. ir Trakų r. savivaldybėse rezultatais.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos analizė: 27 kokybiniai interviu su suinteresuotų grupių atstovais, 10-ties strateginių dokumentų analizė, 8-ių teisės aktų analizė, 4-ių Lietuvos atvejų apžvalga ir visų Lietuvos savivaldybių apklausa, 6 Europos šalių gerųjų praktikų analizė;
2. Sukurtas bandomasis gido savivaldybėms „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ variantas;
3. Tęstinio bendradarbiavimo su Vilniaus miesto savivaldybe rezultatas – išbandytos ir prigijusios visuomenės dalyvavimo renginių organizavimo praktikos savivaldybės komandos viduje. Metodika pritaikyta 4-iose projektuose;
4. Vadovaujantis gido metodika į Klaipėdos m. savivaldybės organizuojamą parko projektavimo paslaugos techninę pirkimo užduotį įtrauktas reikalavimas kompleksiniam visuomenės dalyvavimui viso projekto rengimo metu;
5. Įgyvendintas mokymų pagal gido metodiką turas Lazdijų, Tauragės ir Trakų rajonų savivaldybėse;
6. Atlikta savivaldybių apklausa apie atskirųjų viešųjų želdynų projektų valdymą. Tyrime dalyvavo 41 iš 60-ties Lietuvos savivaldybių;
7. Sukurti du informaciniai vienlapiai gyventojams apie jų teises ir galimybes įsitraukti į viešųjų erdvių (želdynų) projektus. Turinį palaiko Aplinkos ministerija, Tauragės r., Klaipėdos m. ir Vilniaus m. savivaldybės;
8. Remiantis praktinių metodikos bandymų rezultatais publikuota atnaujinta gido versija;
9. Nuotoliniame renginyje savivaldybėms pristatytas parengtas gidas ir pasidalinta gerosiomis visuomenės įtraukimo praktikomis Lietuvoje. Renginyje dalyvauti registravosi virš 260 savivaldybių darbuotojų iš 57 savivaldybių.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

Aplinkos ministerija:

1. Turi įtraukti visuomenės dalyvavimo kriterijų į Tvarių miestų gaires kaip neatsiejamą viešųjų erdvių kokybiškumo rodiklį darnios plėtros užtikrinimui;
2. Turi įtraukti visuomenės dalyvavimo viešųjų želdynų projektuose nuostatas (pagal Želdynų įstatymą) į statybos ir architektūros reglamentavimą – ruošiamą Statybos kodeksą;
3. Turi palaikyti gido žinomumą ir prieinamumą komunikacinėmis priemonėmis;
4. Gamtos apsaugos ir Architektūros ir statybos politikos grupės bei Orhuso konvenciją įgyvendinantys specialistai turi prisiimti lyderystę formuojant visuomenės dalyvavimo kultūrą ir politiką sudarydami galimybes savivaldybėms kasmet pasidalinti gerosiomis praktikomis Lietuvos urbanistiniame forume, bei numatyti visuomenės įtraukimą, kaip vieną iš vertinimo kriterijų rengiant Lietuvos architektūros apdovanojimus viešųjų erdvių projektų kategorijoje.

Savivaldybių architektūros skyrių vadovai:

1. Turi paruošti visuomenės dalyvavimo organizavimo strategiją, kuri atitiktų turimus resursus ir kompetencijas;
2. Užtikrinti proceso kokybės stebėseną, tobulinimą;
3. Organizuoti darbuotojų įgūdžių kėlimą.

Rekomendacijos po projekto

1. Siekti darnos tarp viešųjų erdvių (želdynų) ir statybos bei architektūros politikos

Aplinkos ministerijos ir savivaldybių lygmeniu nėra viešųjų erdvių temos integracijos į bendrą miesto urbanistinį audinį – sąvoka suprantama ne kaip erdvinė miesto struktūra, bet kaip fizinių elementų (gyvų ir negyvų) suma. Rekomenduojama auginti holistinį požiūrį į urbanizuotą aplinką kaip į visumą ir tai atspindėti per atsakomybių pasidalinimą institucijose – architektūrą ir statybą kuruojantys specialistai turi integruoti viešųjų erdvių (želdynų) temą į savo atsakomybių ratą.

2. Statybos objektai želdynų teritorijose privalo būti planuojami rengiant kompleksinius visos teritorijos projektus.

Fragmentinis (per inžinerinių statinių sumą) teritorijos suvokimas užprogramuojamas jau viešųjų erdvių projektavimo užduoties etape taip sąmoningai išvengiant Želdynų įstatymo nuostatų, kurios turėtų praplėsti visuomenės intereso atstovavimą ir kelti viešųjų erdvių projektų kokybę. Dėl to kenčia kokybė, o visuomenės vaidmuo apribojamas iki projektinių pasiūlymų viešinimo. Per Želdynų įstatymą užtikrinti, kad viešųjų želdynų teritorijose vykdomų statinių projektai būtų ruošiami kaip kompleksiniai želdyno projektai (net jei pokyčiai augalų neliečia) su ankstyvu visuomenės įsitraukimo dėmeniu. Izoluoti statinių projektai viešųjų želdynų teritorijose neturi būti galimi.

Projekto komanda

Giedrė Puzinauskienė

Įgijusi architektūros bakalaurą Vilniaus dailės akademijoje ir kraštovaizdžio architektūros magistrą University of Greenwich (Londonas, JK) savo septynerių metų darbo patirtį miestų planavimo ir viešųjų erdvių projektavimo srityje įgijo Londone. Giedrė siekia reikšmingai prisidėti prie tvarių miestų plėtros, viešųjų erdvių kokybės vystymo ir sisteminio visuomenės įtraukimo į jų planavimą Lietuvos miestuose.

Beatričė Umbrasaitė

Įgijo medijos ir komunikacijų bakalaurą Glazge (Glasgow Caledonian University) bei Kultūros vadybos ir kultūros politikos magistrą Vilniaus dailės akademijoje. Magistro darbo metu nagrinėjo kūrybiškos vietokūros procesus ir 2019 m. kartu su architektė Laura Petruške įkūrė bendruomenės daržą „Idėjų lysvė“ Pilaitės rajone, Vilniuje. Įkurtame darže Beatričė toliau eksperimentuoja su vietokūros įrankiais ir jų potencialu įgalinti vietos gyventojus pačius kurti ir atnaujinti kaimynystėje esančias viešąsias erdves.

Daugiau informacijos:

Projektų eiga: [I rotacija](#); [II rotacija](#)

Vienlapiai visuomenei, kurie informuoja [kaip](#) ir [kada](#) įsitraukti į viešųjų erdvių projektus

[Gerųjų visuomenės įtraukimo praktikų pristatymai renginyje savivaldybėms](#)

Praktinis gidas savivaldybėms [„Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“](#)

Civic Tech sprendimų kūrimo ir naudojimo skatinimas siekiant aukštesnio piliečių įsitraukimo

Kontekstas

Lietuvoje pastebimas ypač žemas pasitikėjimas valdžios institucijomis, menkas dalyvavimas ir nusivylimas esama politine situacija. Tai rodo, jog, ypač šiuo metu, mūsų demokratinėms institucijoms labai reikia reformų. Piliečių įtraukimas yra išryškintas, kaip vienas iš būdų stiprinti demokratiją ir pasitikėjimą valdžios institucijomis. Nors piliečių įtraukties svarba yra pabrėžiama ne viename strateginiame dokumente (pavyzdžiui, Europos Sąjungos 2030 strategijoje, Europos Sąjungos skaitmeninėje darbotvarkėje, LR Vyriausybės strateginiame plane), dabartinės visuomenės įtraukimo iniciatyvos dažnai yra simbolinės ir ne visada kokybiškos. Jos apima labai mažą visuomenės dalį bei retai suteikia piliečiams tikrą galią prisidėti priimant sprendimus.

Iššūkius, su kuriais Lietuva susiduria piliečių įtraukimo srityje, pažymėjo ir kiekvienais metais išleidžiamas *The Economist* demokratijos indeksas. Šiame indekse pagal pilietinį įsitraukimą Lietuva surenka 6.11 taškų iš 10. Su šiuo rezultatu ES kontekste liekame 21 vietoje ir mūsų šalis yra priskiriama prie „demokratijos su trūkumais“ kategorijos.

Vienas efektyviausių įrankių siekiant aukštesnio piliečių įsitraukimo – technologiniai sprendimai, dar vadinami *Civic Tech* (arba e. demokratija). *Civic Tech* iniciatyvų tikslas yra ne siekti nustatyti alternatyvią demokratinę sistemą, bet užtikrinti ir pagerinti institucijų skaidrumą, atskaitomybę, reagavimą, įsitraukimą, prieinamumą, ir skatinti piliečių dalyvavimą bei socialinę sanglaudą. Tinkamai kuriamos *Civic Tech* iniciatyvos gali atnešti ne tik didesnę piliečių pasitikėjimą institucijomis, praplėsti iniciatyvų dalyvių ratą, bet taip pat ir suteikti legitimumo valstybėje priimamiems sprendimams.

Nors kuriama vis daugiau technologijomis paremtų piliečių įtraukties iniciatyvų, dažnai pritrūksta kompetencijų, finansavimo ir piliečių susidomėjimo šias iniciatyvas paversti sėkmės istorijomis. Dėl šios priežasties, nusivylimas yra jaučiamas tiek iš piliečių, tiek iš institucijų pusės, kuomet įtrauktis tampa daugiau prievole nei galimybe bendradarbiauti.

Problema

Dabartinė *Civic Tech* ekosistema Lietuvoje nėra tvirta – trūksta bendros strategijos, komunikacijos, kompetencijų ir užtikrintų finansavimo galimybių.

Sprendimai

1. Sukurti *Civic Tech* įrankių kūrimo ir naudojimo skatinimo modelį;
2. Aktyviai komunikuoti tiek su pilietine visuomene, tiek su viešuoju sektoriumi apie technologinių įrankių naudą piliečių įtraukimui;
3. Sukurti *Civic Tech* piliečių įtraukimo iniciatyvų kūrimo gerųjų praktikų įrankių dėžutę;
4. Įvertinti skirtingus *Civic Tech* įrankius ir apibrėžti jų naudas.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos analizė problemai suprasti ir žinių spragai identifikuoti;
2. Atlikta užsienio šalių ir gerųjų piliečių įtraukimo praktikų analizė;
3. Įvykdytas konsultacijų ciklas su tarptautinėmis organizacijomis (EBPO), NVO, savivaldybėmis, Seimo bei Vyriausybės atstovais ir akademikais;
4. Įvykdytas turas po Lietuvos savivaldybes pristatant piliečių įtraukties naudas ir geriausias piliečių įtraukimo praktikas;
5. Parengtos *Civic Tech* naudojimo ir pritaikymo gairės;
6. Piliečių įtraukties tema aktualizuota konferencijose (*GovTech Baltic Leaders*, *LOGIN*, *Atviros Vyriausybės savaitėje*);
7. Į lietuvių kalbą išversta viena populiariausių *Civic Tech* platformų *Decidim*;
8. Gairės ir tyrimo rezultatai pristatyti suinteresuotoms šalims.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Pilotinio projekto vykdymas

Norint suprasti, kaip *Decidim* platformos naudojimas atrodytų praktikoje, reikėtų organizuoti pilotinę studiją su keliomis savivaldybėmis. Taip būtų paprasčiau išsiaiškinti jų nuogąstavimus ir įsivertinti, ar būtų galima šią sistemą naudoti nacionaliniu lygiu.

Finansavimo modelio patvirtinimas

Norint užtikrinti piliečių įtraukties iniciatyvų ilgalaikiškumą, reikėtų peržiūrėti dabartinį šių iniciatyvų finansavimo modelį. Nėgaudamos atitinkamų finansinių resursų ar juos gaudamos sporadiškai iniciatyvos yra ne tik kuriamos nekokybiškai, bet ir yra trumpalaikės.

2. Kompetencijų ir gebėjimų vystymas

Norint efektyviau bei kokybiškiau vystyti *Civic Tech* iniciatyvas ir įrankius reikėtų investuoti laiko ir resursų į viešojo sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos ugdymą piliečių įtraukimo klausimais. Labiausiai reikėtų sutelkti dėmesį į tikslinės auditorijos išsiryškinimą, kokybišką grįžtamąjį ryšį ir aiškią komunikaciją, kai bandome įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą.

Rekomendacijos po projekto

1. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas

Rekomenduojamas glaudus bendradarbiavimas tarp institucijų ir nevyriausybinių organizacijų, įtraukiant savivaldybes ir kitas su piliečių įtraukimu dirbančias agentūras į *Civic Tech* įrankių vystymą.

2. Sėkmės kriterijų ir efektyvumo rodiklių nustatymas

Šiuo metu praktikoje yra retai naudojami sėkmės ir efektyvumo rodikliai kuriamų piliečių įtraukties iniciatyvų kokybei įvertinti. Tokių rodiklių trūkumas reiškia, kad net jeigu tam tikros įtraukties iniciatyvos ar įrankiai neatneša norimų rezultatų, mes vis dar neatliekame pagrindinių to priežasčių analizės.

3. Įsiliejimas į tarptautinę *Civic Tech* bendruomenę

Bendravimas su užsienio institucijomis ir NVO, atsakingomis už piliečių įtraukimą, gali padėti ne tik pasidalinti iššūkiais, su kuriais susiduria Lietuvos viešasis sektorius, bet ir suteikia galimybių pasimokyti iš užsienio šalių gerųjų praktikų.

Projekto komanda

Rugilė Skvarnavičiūtė

Baigė psichologijos bakalauro studijas Edinburgo universitete (Jungtinėje Karalystėje) ir ekonominės vartotojų elgsenos magistrą Leideno universitete (Nyderlanduose). Profesinės patirties tarptautinių projektų valdyme sėmėsi J.P. Morgan privačiame banke (Jungtinėje Karalystėje) ir B.V. Philips (Nyderlanduose) dirbdama su plėtros strategijos vystymu, skaitmenine transformacija ir procesų tobulinimu. Įgytą tarptautinę patirtį Rugilė planuoja pritaikyti dirbdama su projektais, skirtais pritraukti užsienio investicijas į Lietuvą, ir taip prisidėti prie šalies ekonominio vystymosi.

Simonas Žilinskas

Įgijo politikos mokslų ir ekonomikos bakalaurą Sciences Po Paris universitete Prancūzijoje, dalyvavo mainų programoje su Barselonos Pompeu Fabra universitetu. Dirbo Lietuvos Verslo Angelų Tinkle, GovTech Lab bei Prancūzijos Civic Tech startuolyje *Municipales.app*, įgalinančiame gyventojus paprasčiau palyginti kandidatų į savivaldą programas. Įgytą tarptautinę patirtį technologijų bei piliečių įtraukimo temose Simonas siekia panaudoti skatinant Lietuvos GovTech ir Civic Tech ekosistemas.

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Esamos situacijos Lietuvoje ir užsienio gerųjų praktikų analizė](#)

[Temos aktualizacija LRT radijo laidoje „Ateities Kodas“](#)

[Turas po Lietuvos savivaldybes vykdant dirbtuves apie piliečių įtraukimą](#)

[Video gidas apie Civic Tech gerąsias praktikas](#)

[Civic Tech tinklo veiklos modelis](#)

Lengvai suprantama kalba – asmenims su individualiais poreikiais prieinama informacija

Kontekstas

Skaičiuojama, kad Lietuvoje net 420 tūkstančių žmonių patiria iššūkių, susijusių su informacijos prieinamumu, o informacinės infrastruktūros ir informacijos pritaikymas valstybėje 2019 m. buvo 5 proc., kai siekiamybė yra 50 proc. iki 2030 m. Tikslui pasiekti reikalingi alternatyvūs informavimo būdai. Vienas iš jų – lengvai suprantama kalba.

Lengvai suprantama kalba (angl. „easy-to-read“) – tai pasaulyje plačiai paplitęs informacijos pateikimo būdas, kuris remiasi ekspertų sukurtomis taisyklėmis ir rekomendacijomis. Tekstų stilius išsiskiria trumpais ir aiškiais sakiniais, akcentuojant svarbiausią informaciją. Šalia teksto gali būti pateikiami paveikslėliai. Visa tai padeda visuomenei greičiau ir lengviau suprasti informaciją.

Šis universalus metodas leidžia kurti įvairių žanrų ir formatų tekstus. Pavyzdžiui, interneto puslapius, dokumentus, spausdintus leidinius, vaizdo įrašus. Lengvai suprantama kalba efektingai pritaikoma tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose. Ji palengvina kliento, paciento, vartotojo kelią – sumažėja užklausų skambučiais bei el. laiškais, sutaupoma viešojo sektoriaus darbuotojų ir gyventojų laiko.

Lengvai suprantama kalba didina informacijos prieinamumą visai visuomenei, tačiau ypač tokie tekstai reikalingi **35 tūkstančiams Lietuvos gyventojų su intelekto sutrikimais**. Tai įgalina šiuos asmenis savarankiškai priimti svarbius sprendimus, suteikia jiems daugiau galimybių. Teisę į orų gyvenimą reglamentuoja ir Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija. Ją Lietuva ratifikavo 2010 m.

Pasaulinės tendencijos rodo, kad tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje vis daugiau dėmesio skiriama vartotojų poreikiams. Pavyzdžiui, vykdomos vartotojų apklausos, pagal kurias organizacijos pritaiko savo siūlomus produktus bei paslaugas. Lengvai suprantama kalba suteikia galimybę ir valstybinėms institucijoms pasiekti visus gyventojus, sulaukti atgalinio ryšio.

Tad „easy-to-read“ – **neatsiejama įtraukios ir atviros ateities Lietuvos dalis**. Šalyje lengvai suprantama kalba dar yra naujovė. Tai leidžia, įvertinus mūsų šalies kontekstą, sistemingai pasirinkti ir įgyvendinti geriausias užsienio praktikas bei Europos Sąjungos standartus.

Problema

Šiuo metu Lietuvoje nėra patvirtinto informacijos rengimo lengvai suprantama kalba standarto ir praktinių įrankių. Tai kelia iššūkių didinant informacijos lengvai suprantama kalba prieinamumą šalyje ir viešojo sektoriaus institucijoms siekiant nacionalinių tikslų.

Sprendimas

Sukurtas šalies kontekstui ir vartotojų poreikiams pritaikytas lengvai suprantamos kalbos naudojimo Lietuvos viešajame sektoriuje modelis: apibrėžtas teisinis reguliavimas, taikymo aprėptis ir pagalbinės praktinio įgyvendinimo priemonės, remiantis gerosiomis užsienio praktikomis bei ekspertų rekomendacijomis.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos Lietuvoje ir gerųjų užsienio praktikų analizė;
2. Atlikta viešojo sektoriaus institucijų ir lengvai suprantamos kalbos vartotojų atstovų apklausa dėl lengvai suprantamos kalbos poreikio ir praktinio įgyvendinimo;
3. Parengta ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikta medžiaga teisinei bazei dėl nacionalinio lengvai suprantamos kalbos standarto projekto;
4. Parengtos rekomendacijos reikalavimams dėl informacijos teikimo asmenims su negalia lengvai suprantama kalba ir dėl šių reikalavimų aprėpties, taikymo ir įgyvendinimo metodikos;
5. Parengtas centralizuotas visuomenės informavimo praktinis įrankis: atvira informacija, kaip sistemingai įgyvendinti lengvai suprantamos kalbos plėtrą savo institucijoje ar organizacijoje;
6. Projektas ir lengvai suprantama kalba pristatyti suinteresuotoms šalims tęstinumui užtikrinti.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. **Reglamentavimas:** siekiant užtikrinti tekstų lengvai suprantama kalba kokybę ir vientisumą, būtina patvirtinti struktūruotas taisykles. Tai leistų valstybinėms institucijoms sistemingai siekti pokyčio, garantuotų tikslinės grupės įtraukimą į tekstų rengimo procesą.
2. **Komunikacija:** kryptinga komunikacijos linija apie lengvai suprantamos kalbos atnešamą naudą, naujus reikalavimus valstybinėms institucijoms, praktinį jų įgyvendinimą bei metodo pritaikymo sėkmės istorijas iš institucijų. Taip pat renginiai ir visuomenės informavimo kampanijos, didinančios lengvai suprantamos kalbos žinomumą šalyje. Tai užtikrins teigiamą metodo reputaciją ir leis išvengti nepalankių reakcijų.
3. **Finansavimas:** iš išorės arba iš institucijos biudžeto. Tai įgalins viešojo sektoriaus darbuotojus pirkti tekstų lengvai suprantama kalba rengimo paslaugas iš tiekėjų arba patiems įgyti reikalingas kompetencijas mokymų metu.

Rekomendacijos po projekto

1. Praktinis įgyvendinimas

Pagalba viešojo sektoriaus darbuotojams, atsakingiems už informacijos prieinamumą. Pavyzdžiui, greiti atsakymai į teikiamus praktinius klausimus, lengvai pasiekiami specialistai-konsultantai, įsigilinantys į individualias darbuotojų užklausas.

2. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas

Informacijos prieinamumas aktualus plačiam institucijų ratui. Pavyzdžiui, vartotojams reikalinga informacija lengvai suprantama kalba apie sveikatą, kultūrą, teisingumą. Institucijų bendradarbiavimas šioje srityje užtikrins proceso efektyvumą, padės sutaupyti resursų.

3. Tarptautinis bendradarbiavimas

Europos Sąjungoje pastebimas lengvai suprantamos kalbos proveržis tiek viešajame, tiek nevyriausybiniam sektoriuje. Lietuva turi palankias sąlygas tapti šios srities lydere, todėl rekomenduojama aktyviai įsitraukti į tarptautinę lengvai suprantamos kalbos bendruomenę.

Projekto komanda

Gabrielė Marija Baltrušytė

Jungtinėje Karalystėje įgijo teisės bakalaurą (De Montfort universitete) ir magistrą (Queen Mary universitete), dalyvavo #DMUglobal stažuotėse JAV (Niujorkas), Honkonge, Belgijoje (Briuselis), Kanadoje (Torontas). Turi patirties alternatyvių ginčų sprendimų (arbitražas, mediacija, derybos), gyvūnų gerovės, tvaraus vystymosi srityse; darbo patirties sveikatos, konfliktų sprendimo, klientų patirties gerinimo ir technologijų srityse. Grįžusi į Lietuvą, Gabrielė Marija užsienyje įgytas žinias taiko stiprinant socialinę infrastruktūrą ir sveikatos sektorių.

Agnė Župerkaitė

Lingvistė, kurios domėjimosi sritis – sociolingvistika, kai kalba vertinama kaip įrankis komunikuoti ir (susi)kalbėti įvairiuose visuomenės kontekstuose: nuo ministerijų iki medicinos įstaigų.

Nyderlanduose (Utrechto universitete) apsigynė Lingvistikos ir tarpkultūrinės komunikacijos magistrą, taip pat baigė Lietuvių filologijos ir italų kalbos bakalauro studijas Vilniaus universitete. Dalyvavo Erasmus+ studentų mainų programoje seniausiame Europos universitete Bolonijoje (Italija). Agnė motyvuoja tarpkultūrinę komunikaciją, diplomatiją – ji atliko praktiką Lietuvos Respublikos ambasadoje Romoje. Lingvistė aktyviai domisi įtraukiu švietimu: Nyderlanduose prisidėjo formuojant sprendimus dėl imigrantų kalbinio švietimo valstybinėse mokyklose, turi 8 metų kalbų dėstymo patirtį.

Daugiau informacijos:

[Projekto puslapis](#)

[Projekto vienlapis](#)

[Esamos situacijos Lietuvoje ir užsienio praktikų analizė](#)

[Viešojo sektoriaus institucijų ir tikslinės grupės atstovų apklausos apibendrinimas](#)

[Rekomendacijos dėl lengvai suprantamos kalbos teisinės bazės](#)

[Projekto pristatymas ir skaitytas pranešimas „Lengvai suprantama kalba Lietuvos viešajame sektoriuje: poreikis ir ateities galimybės“](#)

Lietuvių kalba kiekvienam – kalbinė įtrauktis

Kontekstas

Vienas iš pagrindinių valstybę ir visuomenę jungiančių, mažinančių atskirtį ir skatinančių bendravimą instrumentų yra kalba. Lietuvos tapatumas neatsiejamas nuo kalbos, tad sėkmingai įtraukčiai ir integracijai ji yra esminė. Lietuva yra daugiatautė ir daugiakalbė šalis jau daugelį metų, bet lietuvių kalba yra strategiškai svarbus valstybės elementas, vienijantis visus jos piliečius ir gyventojus. Lietuvių kalba paremta kalbinė įtrauktis tampa vienu iš svarbiausių aspektų, siekiant atvykusiems ar grįžusiems žmonėms (re)integruotis į šalies socialinį, kultūrinį ir ekonominį gyvenimą.

Jeigu kompleksiskai nesirūpinsime lietuvių kalba Lietuvoje ir už jos ribų besikeičiančioje realybėje jau dabar, susidursime su dideliais iššūkiais:

- 1. Demografijos pasikeitimas** – mažėjantis Lietuvos gyventojų skaičius dėl emigracijos ir mažo gimstamumo - nuo 1992 m. iki 2017 m. gyventojų skaičius Lietuvoje sumažėjo 23 proc. (vidutiniškai po 1,28 proc. kiekvienais metais); taip pat didėjanti nelietuviakalbių imigracijos banga – nuo 2011 m. iki 2020 m. išaugo net tris kartus iki 87 267 užsieniečių ([Nutarimas dėl demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030](#); [Migracija skaičiais](#));
- 2. Pabėgėlių krizė** – Lietuvoje migrantų ir pabėgėlių skaičius taip pat didėja. Remiantis preliminariais 2021 m. duomenimis, migracijos institucijos sulaukė 11 kartų daugiau prieglobsčio prašymų nei 2020 m. ([Migracija skaičiais](#)). Šių asmenų sėkmingas integravimasis į šalies gyvenimą yra svarbus ([Nutarimas dėl demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030](#));
- 3. Kalbos konkurencingumas** – informacijos prieinamumas medijose ir internetinėje erdvėje labiau skaitlinga kalba, pvz. anglų ar rusų k.;
- 4. augantis rusakalbių skaičius** – 2020 m. daugiausiai prieglobsčio prašymų pateikė – Rusijos Federacijos (27 proc.), Baltarusijos (25 proc.) ([Migracija skaičiais](#)), o dėl karo Ukrainoje, remiantis [Statistikos departamento duomenis](#), nuo 2022 m. vasario 24 d. atvyko net 62 933 karo pabėgėlių. Šiuo metu ypač svarbu įtraukti šią grupę į lietuvišką informacinę erdvę, kurį yra grįsta demokratiškomis vertybėmis, ir ap(si)saugoti nuo dezinformacijos grėsmės.

Iš viso identifikuojamas lietuvių kalbos mokymo poreikis – pagal 2022 m. duomenis Lietuvoje yra apie **69 900 vaikų** iš įvairių kalbinių kontekstų. Su kalbine atskirtimi susiduria ir **pilnamečiai**, kurie atvyksta gyventi į Lietuvą – jų yra apie **167 500**.

Problema

Vieningos lietuvių kaip antrosios kalbos (K2) politikos formavimo ir ugdymo sistemos trūkumas.

Sprendimas

Glaudus bendradarbiavimas tarp:

1. politikos formuotojų,
 2. ekspertų (mokslininkų, lingvistų, politikos vykdytojų),
 3. tikslinių grupių (užsieniečių, nelegalių migrantų, tautinių mažumų, sugrįžusių, diasporos),
- kuriant lietuvių kaip antrosios kalbos politiką, programas, priemones ir analizes.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos analizė problemai suprasti ir spragai identifikuoti instituciniu lygiu;
2. Parengtos tarpinstitucinio bendradarbiavimo modelio sprendimų alternatyvos ir pasirinkto galutinio modelio aprašas;
3. Atlikta viešoji konsultacija su specialistais dėl bendradarbiavimo modelio formato;
4. Užtikrintas temos tęstinumas perduodant žinias ir kontaktų sąrašą tiksliniam asmeniui Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje;
5. Parengtas požymių ir rodiklių aprašas su rekomendacijomis juos įtraukti į mokyklos Info kortelę ir savivaldybių būtinųjų rodiklių sąrašą, II etape;
6. Tarpinstitucinio (ŠMSM, SADM, KM, UT, IL ir KPMP) bendradarbiavimo moderavimas ir suaugusiųjų lietuvių kalbos mokymo modelio ir komunikacijos plano turinio vystymas;
7. Parengtas rekomendacijų rinkinys dėl pedagogų ruošimo ir kvalifikacijos tobulinimo programų;
8. Dalyvauta darbo grupėje dėl ukrainiečių vaikų ugdymo 2022 m.m. organizavimo ir prisidėta prie aplinkraščio turinio.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Šios srities ekspertai turėtų aktyviai dalyvauti daugiakalbystės renginyje, organizuojamame VDU ir ŠMSM 2022 m. lapkričio mėn;
2. Ekspertai kartu su ŠMSM turėtų tęsti tarpinstitucinį bendradarbiavimą dėl projekte identifikuotų pagrindinių veiklos krypčių;
3. ŠMSM kartu su SADM turėtų įtvirtinti nuostatas dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir atsakingų institucijų, įgyvendinančių suaugusiųjų lietuvių kalbos mokymo sistemos kūrimą ir vystymą;
4. ŠMSM kartu su NŠA turėtų įvesti rodiklius, atvaizduojančius kalbinių profilių ir kalbinės įtraukties situaciją ugdymo sistemoje;
5. ŠMSM turėtų reguliariai bendrauti su poreikio formuotojais ir pačiais mokiniais, siekiant nustatyti besikeičiantį lietuvių kalbos mokymo(si) poreikį.

Rekomendacijos po projekto

1. Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programų pasiūlos didinimas rinkoje.

Sukurti galimybę visiems būsimiems ir esamiems pedagogams gilinti žinias apie daugiakultūrinį ir dvikalbį ugdymą, įtraukiają didaktiką.

2. Viešinti kalbinės įtraukties konceptą ir didinti visuomenės sąmoningumą apie kalbines grupes ir jų kalbinius iššūkius.

Supažindinti visuomenę su skirtingais asmenų kalbiniais profiliais, pvz. dvikalbiai, daugiakalbiai, ir jų patiriamais kalbiniais iššūkiais mokantis valstybinės kalbos skirtinguose gyvenimo etapuose. Taip pat informuoti apie prieinamą pagalbą ir paslaugas šiuos iššūkius mažinti.

3. Kalbinės įtraukties prioritizavimas strateginiuose Lietuvos dokumentuose.

Numatyti kalbinės įtraukties principo įgyvendinimo atsakingas institucijas ir priemones ir įvertinti finansinius išteklius priemonėms įgyvendinti ir tęstinumui užtikrinti ilgalaikiuose strateginiuose dokumentuose, pvz. Vyriausybės programoje.

4. Švietimo ir integracijos valstybinių auditų vykdymas, įtraukiant kalbinį aspektą.

Reguliariai vykdyti integracijos procesų ir jų sąveikų su valstybinės kalbos mokymu valstybinius auditus.

Projekto komanda

Renata Jankūnaitė

Pelnė tarptautinės ekonomikos magistro diplomą Jogailaičių universitete (Krokuva, Lenkija) ir 10 metų dirbo finansų srityje (Lenkija, JK). Po metų savanorystės Armėnijoje pasirinko keisti profesiją į susijusią su švietimu. Studijavo Erasmus Mundus švietimo politikos globaliai plėtrai magistro programoje (Ispanija, Vokietija, Kipras). Tyrimų praktikos sėmėsi Amerikos Universitete Centrinėje Azijoje (Biškekas, Kirgizija), kur gilinosi į jaunų mokytojų tematiką. Renatos tikslas yra darbas švietimo srityje ir aktyvus indėlis prie švietimo situacijos gerinimo.

Kristina Lieponė

Linköping universitete, Švedijoje, įgijo verslo administravimo magistro laipsnį, specializavosi strategijos ir vadybos tarptautinėse organizacijose srityje. Vadovavo Lietuvių jaunimo bendruomenei Švedijoje, 7 metus dirbo tekstilės pramonėje, įkūrė konsultacinę įmonę lietuvių verslams, siekiantiems patekti į Švedijos rinką, kuriai iki šiol vadovauja. Kristina siekia pritaikyti užsienyje įgytą projektų valdymo, darbo kultūros patirtį ir žinias įvairių sričių projektuose.

Daugiau informacijos [LinkedIn profilyje](#).

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Esamos situacijos Lietuvoje apžvalga](#)

[Bendradarbiavimo modelio sprendimų alternatyvos](#)

[Viešosios konsultacijos ataskaita](#)

[Bendradarbiavimo modelio aprašas](#)

[Modelio veikimo tęstinumo užtikrinimas - pasiekti rezultatai](#)

Mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, atpažinimas bei ugdymas

Kontekstas

Pagal 2015 m. [PISA tyrimų rezultatus](#), skirtingose vietovėse (didmiestyje, mieste, kaime) lankančių mokinių pasiekimų skirtumas yra dvigubai didesnis nei EBPO šalių vidurkis. Pasiekimų atotrūkis pastebimas tiek skirtingose disciplinose, tiek skirtingose ugdymo pakopose. Šiandien Lietuvoje veikia 957 mokyklos, iš kurių 331 mokykla yra kaime ([Oficialiosios statistikos portalas, 2021](#)). Kaimo vaikams pavyti Vilniaus vidurkį prireiktų daugiau nei [2 papildomų mokslo metų](#). Pirmojo projekto „[Atskirties mažinimas švietimo srityje skirtinguose regionuose](#)“ metu identifiukuota, jog toks atotrūkis gali atsirasti dėl skirtingų priežasčių, viena jų – nepakankamas didelį mokymosi potencialą turinčių vaikų atpažinimas.

Kaip šiandien įsivaizduojame vaikus, turinčius didelį mokymosi potencialą? Ar visuomet jie yra tik gerai besimokantys, motyvuoti mokiniai? Mokslininkai, edukologai ir pedagogai sutinka, jog ne tik. Šie vaikai pamokose kartais išsiskiria kaip reiklūs, keliantys klausimus, ne visuomet tinkamai besielgiantys ([Girdzijauskienė et al., 2018: 6](#)). Mokytojo ar visuomenės įsivaizdavimas, koks yra mokinys, turintis didelį mokymosi potencialą, gali prasilenkti su tuo, koks jis yra iš tiesų. Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių yra 15–20 proc., remiantis įvairiose šalyse atliekamais skaičiavimais. Šiuos skaičius patvirtina Lietuvoje atliktas [tyrimas](#): vyresnėse klasėse jų yra apie 20 proc., pradinukų – apie 17 proc. Tai yra apie penktadalis visų mokyklinio amžiaus vaikų.

Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių įgalinimui svarbus atpažinimas bei ugdymas. Mokytojai pripažįsta, kad jiems itin trūksta žinių apie didelį mokymosi potencialą turinčius vaikus bei metodinių priemonių ([Švietimo naujienos, 2022](#)).

Lietuvos Respublikos [švietimo įstatyme](#) bei kituose oficialiuose teisės aktuose, nėra nuoseklios ir aiškios didelį mokymosi potencialą turinčių moksleivių ugdymo ir atpažinimo strategijos, dėl to trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir aiškaus atsakomybių paskirstymo. Dėl šios priežasties suinteresuotosios šalys vartoja skirtingas sąvokas, kurios ne visada reiškia tą patį arba nėra paaiškinamos. Taip pat teisės aktuose nėra aiškiai įtvirtinta, ar šie mokiniai yra priskiriami specialiujų ugdymosi poreikių turintiems; ar turi teisę sulaukti papildomos pedagoginės bei psichologinės pagalbos.

Problema

Mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, atpažinimas bei ugdymas Lietuvoje nėra planuojamas strateginiu lygmeniu.

Sprendimas

Sprendimas sudarytas iš trijų dalių:

1. Kartu su ŠMSM darbuotojais parengtas LR švietimo įstatymo keitimo siūlymas, užtikrinant didelį mokymosi potencialą turinčių vaikų, kurie nerealizuoja savo gebėjimų, galimybę gauti pedagoginę bei psichologinę pagalbą;
2. Parengtas pirminis švietimo pagalbos priemonių mokykloms įgyvendinimo planas kartu su Nacionaline švietimo agentūra (NŠA);
3. Suorganizuota konferencija mokyklų darbuotojams, supažindinanti su didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių ugdymo ir atpažinimo galimybėmis bei geraisiais pavyzdžiais šalies viduje.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta sąvokų analizė;
2. Atlikta užsienio gerųjų praktikų analizė;
3. Parengtas esamos situacijos apžvalgos Lietuvoje pristatymas Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (ŠMSM) darbuotojams bei pradinis atpažinimo bei ugdymo schemos dvilapis;
4. Įvykdyta viešoji konsultacija, parengtas jos rezultatų apibendrinimas bei ataskaitos;
5. Parengtas pirminis švietimo pagalbos priemonių mokykloms įgyvendinimo planas kartu su Nacionaline švietimo agentūra (NŠA);
6. Suorganizuota konferencija mokyklų darbuotojams „I(s)galink: ugdau vaiką, turintį didelio mokymosi potencialą“;
7. Aktualių ir galiojančių švietimo srities LR teisės aktų apžvalga;
8. Parengtas LR švietimo įstatymo keitimo siūlymas kartu su ŠMSM.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Tęsti tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei komunikaciją didelį mokymosi potencialą turinčių vaikų klausimu tarp NŠA ir ŠMSM;
2. Tęsti didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių temas vystymą ŠMSM bei priskirti atsakomybę vykdančioms institucijoms;
3. Pakartotinai organizuoti informacinio pobūdžio renginius, atsižvelgus į konferencijos dalyvių grįžtamąjį ryšį;
4. Pabaigti bei patvirtinti švietimo pagalbos priemonių mokykloms įgyvendinimo planą (NŠA ir ŠMSM).

Rekomendacijos po projekto

1. Skatinti diskusiją visuomenėje, siekiant atspindėti visą didelį mokymosi potencialą turinčių vaikų spektrą, kuris apima ne tik sėkmingai besimokančius, bet ir savo gabumų nerealizuojančius ar mokymosi sutrikimų turinčius mokinius (žr. „Sąvokų analizė“, 2-3 psl.);
2. Užtikrinti kvalifikacijos tobulinimo programas mokytojams bei mokyklų administracijos atstovams apie didelį mokymosi potencialą, turinio diferencijavimą bei pritaikomumą šiems mokiniams;
3. Atlikti pilotinį projektą, siekiant įgyvendinti nacionalinį didelį mokymosi potencialą turinčių vaikų vertinimo (atpažinimo) bei ugdymo modelį;
4. Įgyvendinti numatytą ugdymo pagalbos priemonių mokykloms planą (NŠA ir ŠMSM);
5. Stiprinti bendradarbiavimą tarp politikos formuotojų, ekspertų, vykdančiųjų institucijų bei tikslinių grupių.

Projekto komanda

Rūta Petrylaitė

Baigė biologijos pedagogikos bakalaurą Lietuvoje, švietimo ir globalizacijos antropologijos magistro studijas Danijoje, studijavo Italijoje pagal mainų programą. Sukaupė septynerių metų patirtį formaliame bei neformaliame švietime Lietuvoje, Jungtinėje Karalystėje bei Danijoje. Rūta užsienio šalyse bei Lietuvoje dirbo mokyklose, dalyvavo įvairiuose savanorystės projektuose su vaikais bei mentorystės programose.

Marija Žilinskaitė

Įgijo kultūros istorijos ir antropologijos bakalaurą bei pedagogo kvalifikaciją Vilniaus universitete, taip pat stažavosi Danijoje bei Belgijoje. Turi daugiau nei šešerių metų patirtį dirbant skirtingose švietimo įstaigose, tiek formaliame, tiek neformaliame ugdyme. Taip pat kartu su taikomosios antropologijos asociacija atliko kokybinius tyrimus bei teikė pasiūlymus bendrojo ugdymo programoms tobulinti.

Daugiau informacijos:

Projektų eiga: [I rotacija](#); [II rotacija](#)

[Savokų analizė](#)

[Pradinis mokinių, turinčių didelį mokymosi potencialą, atpažinimo bei ugdymo schemos dvilapis](#)

[Viešosios konsultacijos apibendrinimas](#)

[Parengtas pirminis švietimo pagalbos priemonių mokykloms įgyvendinimo planas kartu su Nacionaline švietimo agentūra](#)

[Konferencija mokyklų darbuotojams „\(si\)galink: ugdau vaiką, turintį didelio mokymosi potencialą“](#)

[Atmintinė-skirtukas, skirtas konferencijos dalyviams](#)

[Aktualių ir galiojančių švietimo srities LR teisės aktų apžvalga bei įsitraukimas į teisėkūros procesą, siūlant švietimo įstatymo pakeitimo siūlymą](#)

Socialinė integracija užsieniečiams: „BeFriend Vilnius“ mentorystės programa

Kontekstas

Pagal Lietuvos statistikos departamento skaičiavimus, 2021 m. Lietuvoje užfiksuoti 44 858 imigravę asmenys, o migracijos institucijos sulaukė apie 11 kartų daugiau prašymų prieglobsčiui negu 2020 metais ([Europos migracijos tinklas](#)).

Taip pat po to, kai 2022 m. vasario 24 d. Rusijos ginkluotosios pajėgos įsiveržė į Ukrainą, vien atvykusių ukrainiečių per 6 mėn. užregistruota ~65 tūkst. Numatoma, kad galutinis atvykusių gyventi į Lietuvą skaičius 2022 m. gali augti tris kartus lyginant su 2021 metais ([Lietuvos statistika](#)).

Daugiausia leidimų gyventi Lietuvoje pastaraisiais metais turėjo Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos piliečiai. Taip pat kasmet didėja atvykėlių iš kitų ES šalių skaičius. Auganti imigracija pastebima ir iš kitų trečiųjų šalių – Turkijos, Indijos, JAV ir kt. Taigi turime ne tik didėjantį skaičių imigrantų, tačiau ir įvairesnių kultūrų, kurios renkasi Lietuvą savo gyvenimui.

Lietuvoje (taip pat ir Vilniuje), visavertė socialinė integracija atvykusiems iš įvairių kultūrų išlieka vienu didžiausių iššūkių ir vienu iš prasčiausiai vertinamu gyvenimo kokybės aspektu. Pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsieniečių integracijos į visuomenę 2018-2021 metų veiksmų planą, Lietuva šį iššūkį bando spręsti ir yra numačiusi strategiją skatinti socialinę atvykusių gyventi į Lietuvą integraciją ([9 – 11 uždaviniai](#)). Tikslas tobulinti užsieniečių integracijos įgyvendinimą ir užtikrinti sėkmingą jų integraciją į visuomenę tapo dar svarbesniu uždaviniu ir prioritetu ([Nutarimas dėl demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030](#)).

Nuo 2022 m. vasario mėnesio į Lietuvą naujai atvykusiems ukrainiečiams, besitraukiantiems nuo karo Ukrainoje, jau nuo pirmų dienų atvykus labiausiai trūko aiškios, lengvai prieinamos ir susistemintos informacijos integracijos procesams įgyvendinti. Tai lėmė, jog institucijos bei nevyriausybinės organizacijos vykdė ne tik savo tiesioginio darbo funkcijas, bet ir teikė informaciją įvairiausiais integracijos klausimais ne pagal savo veiklos sritį ir kompetencijas, tai itin apsunkino jų darbo krūvį ir pajėgumus reaguoti į susidariusią humanitarinę krizę.

Taip pat nuo pat atvykstančių ukrainiečių bangos pradžios išryškėjo socialinio kontakto trūkumas, kuris kritiškai svarbus visais įprastais integracijos atvejais ir etapais, tačiau ypatinga svarba teikiama nuo karo siaubo pabėgusiems ir prieglobsčio ieškantiems žmonėms. Socialinė integracija į visuomenę – vienas iš reikšmingiausių sėkmingos integracijos svetimoje šalyje aspektų, kuris stipriai prisideda prie tolimesnės užsieniečių gyvenimo kokybės ir metų kiekybės Lietuvoje.

Problema

Iki 2022 m. darytos apklausos, siekiančios iširti užsieniečių pasitenkinimą gyvenimu ir darbu Lietuvoje ar Vilniuje, parodė, kad užsieniečiai prasčiausiai vertina galimybę integruotis į vietinę bendruomenę.

Lietuvoje, taip pat ir Vilniuje, nėra efektyviai veikiančios programos užsieniečiams, kuri padėtų užtikrinti lengvesnę ir greitesnę daugiaaspektę jų integraciją, bei pasitenkinimą gyvenimu ir darbu, per socialinių ryšių su vietiniais kūrimą.

Sprendimas

Atsižvelgiant į projekto pradžioje susikūrusią situaciją, kai dėl Rusijos karinės invazijos į Ukrainą sparčiai augo į Vilnių atvykusių ukrainiečių skaičius, identifiukuota kryptis daugiaaspekti integracijai – mentorystės programa ukrainiečiams „BeFriend Vilnius“, kurios pilotas parengtas startui praėjus vos kelioms savaitėms nuo projekto pradžios. Sėkmės atveju, programą numatyta išplėsti visiems užsieniečiams.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos analizė problemai suprasti ir socialinės integracijos spragai identifikuoti;
2. Sukurtas programos piloto „Minimal viable product“ (MVP) – taip angl. k. vadinamas startuolio/piloto pirmasis etapas, kai idėja per ribotą laiko tarpą patikrinama realioje rinkoje, su realiais vartotojais;
3. „BeFriend Vilnius“ programos pilotas – registracijų ir programos viešinimo pradžia;
4. Sukurta programos „BeFriend Vilnius“ prisiregistravusių dalyvių – mentorių palaikymo programa;
5. Įgyvendintas produkto vystymas: automatizuota mentee (atvykusių ukrainiečių) ir mentorių „match“ („sujungimo“) funkcija;
6. Atlikta programos grįžtamojo ryšio analizė: įvykdytas kiekybinis tyrimas – grįžtamojo ryšio apklausa ir kokybinis tyrimas – įvykdytas interviu ciklas bei fokus grupės su programos dalyviais;
7. Parengtas projekto piloto vertinimo pristatymas ir inicijuota programos plėtra visiems užsieniečiams – viešojo pirkimo naujai programos platformai diskusija;
8. Parengtos techninės specifikacijos naujai elektroninei platformai – programos „BeFriend Vilnius“ plėtrai visiems užsieniečiams;
9. Parengtas darbų perdavimo planas.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Tęsti egzistuojančios programos „BeFriend Vilnius“ mentorystės programos veiklą iki naujos platformos įgyvendinimo;
2. Identifikuoti ir susitarti dėl programos plėtos uždavinių įgyvendinimo aiškiai pasidalinant atsakomybes institucijos viduje.

Rekomendacijos po projekto

1. **Vietinių gyventojų informavimas dėl socialinės užsieniečių integracijos svarbos**
Skatinti diskusiją visuomenėje, siekiant atspindėti platesnį suvokimo spektrą ir vietinių gyventojų tolerancijos, priėmimo ir atvirumo bendravimui su atvykusiais užsieniečiais svarbą socialinei integracijai, kuri apima ne tik sėkmingai studijuojančius, įsidarbinusius ar/ir būstą turinčius užsieniečius, bet ir savo gabumų, kvalifikacijos nerealizuojančius užsieniečius.
2. **Užsieniečių relokacijos ir integracijos skatinimas Lietuvos regionuose**
Tęsti užsieniečių socialinės integracijos temos vystymą ir plėtojimą į mažesnius miestelius su SADM ir miestų savivaldybėmis, bei aiškiai padalinti institucines atsakomybes.
3. **„BeFriend Vilnius“ mentorystės programos, kaip gerosios praktikos skleidimas į kitas miestų savivaldybes**

Tęsti užsieniečių socialinės integracijos mentorystės programos „BeFriend Vilnius“ veiklą ir dalintis programos pavyzdžiu ir rezultatais su kitais Lietuvos miestais.

Projekto komanda

Gabrielė Kulikovaitė

Studijos:

1. BSc Psichologijos mokslo studijos Naujosios Anglijos Universitete (Australija)
2. Kognityvinės Elgesio Terapijos studijos Swinburno Technologijų Universitete (Australija)
3. Psichosocialinės reabilitacijos, terapijos ir integracijos mokslo studijos Swinburno Technologijų Universitete (Australija)
4. Miego ir kvėpavimo sutrikimų tyrimai ir studijos Sidnėjaus Universitete (Australija)
5. Tarptautinės Ekonomikos ir prekybos bakalauro studijos Kauno Technologijos Universitete (Lietuva).

Profesinė patirtis:

Daugiau nei 4 metai darbo patirties teikiant psichosocialines paslaugas viešajame, privačiame ir nevyriausybiniam sektoriuje, taip pat miego ir kvėpavimo sutrikimų klinikoje ir laboratorijoje. 7 metai patirties tarptautiniame versle ir startuolių vystymo srityje

Daugiau informacijos [LinkedIn puslapyje](#).

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Esamos situacijos analizė](#)

[Sukurtas programos „BeFriend Vilnius“ MVP](#)

[„BeFriend Vilnius“ mentorystės programos piloto pradžia](#)

[Sukurta mentorių palaikymo programa](#)

Sveikstančiųjų nuo priklausomybės įgalinimas

Kontekstas

Lietuvoje priklausomybės nuo psichoaktyvių medžiagų problema išlieka itin opi, o pagrindinė medžiaga kuria piktnaudžiaujama išlieka alkoholis.

EBPO atlikto [tyrimo](#) duomenimis lietuviai per metus suvartoja 69% daugiau alkoholio vienam gyventojui nei EBPO šalių vidurkis. [Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento \(NTAKD\) užsakymu parengtos metodikos skaičiavimais](#) finansinė žala valstybei dėl pirmalaikių alkoholio sąlygotų mirčių 2016 m. siekė iki 165 mln. Eur, o valstybės išlaidos išmokoms dėl sumažėjusio darbingumo sąlygoto alkoholio vartojimo tais metais siekė iki 15,5 mln. Eur. Skaičiuojama, kad iš viso valstybės patirta žala dėl perteklinio alkoholio vartojimo 2016 m. siekė 320 mln. Eur.

Tarptautinis [tyrimas](#) parodė, kad pagrindiniai alkoholio vartojimo motyvai Lietuvoje yra noras viską pamiršti ir pabėgti nuo vienatvės jausmo. Tai itin svarbu, nes būtent šie psichoaktyvių medžiagų vartojimo motyvai sudaro prielaidas priklausomybės išsivystymui. Lietuvoje atliktas [mokslinis tyrimas](#) parodė, kad net 70,2% bandžusių nusižudyti vyrų kentėjo nuo priklausomybės.

EMCDDA (European Monitoring Center for Drugs and Drugs Addiction), kurie savo [apžvalginiame tyrime](#) nurodo, kad socialinė integracija (gyvenamosios vietos, išsilavinimo ir darbo užtikrinimas) yra tokia svarbi, kad turi būti suprantama kaip priklausomybės gydymo dalis.

Deja, Lietuvoje vis dar gajus požiūris, kad su žalingu psichoaktyvių medžiagų vartojimu susijusių problemų sprendimas yra išskirtinai sveikatos priežiūros sektoriaus atsakomybė. Šis požiūris yra dalinai atsakingas už itin prastą tarpinstitucinį bendradarbiavimą planuojant, organizuojant ir teikiant paslaugas sveikstantiems nuo priklausomybės asmenims.

Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos savivaldos įstatymas nurodo, kad sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų organizavimas, bei biudžeto šioms paslaugoms priskyrimas, yra savarankiškosios savivaldybių funkcijos. Tai sudaro sąlygas atsirasti skirtumams tarp savivaldybių organizuojant ir teikiant paslaugas sveikstantiems nuo priklausomybių asmenims. Dėl to darosi sudėtinga rasti universalias visoms savivaldybėms tinkamas priemones orientuotas į šiai tikslinei grupei skirtų paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimą.

Padėtį apsunkina tai, kad Lietuvoje nėra atliekamas sveikstantiems nuo priklausomybės asmenims teikiamų paslaugų monitoringas, o tai neleidžia įvertinti paslaugų poreikio ir paslaugas kiekvienoje savivaldybėje planuoti atitinkamai. Neturint už priklausomybių temą savivaldybėje atsakingo žmogaus, su priklausomybėmis susijusių problemų sprendimas lieka paraštėse.

Problema

Nėra integruotos, kompleksinės ir tęstinės paslaugų gavėjų poreikius atitinkančios pagalbos sistemos.

Sprendimas

Įsteigti priklausomybių koordinatoriaus pareigybę savivaldybėse. Koordinatorius bus atsakingas už tarpinstitucinio bendradarbiavimo užtikrinimą, savivaldybėje teikiamų paslaugų monitoringą ir integruotos pagalbos sistemos sukūrimą ir tobulinimą.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta išsami Lietuvoje sveikstantiems nuo priklausomybės asmenims teikiamų sveikatos ir socialinių paslaugų analizė ir identifikuotos spragos šiose paslaugų grandyse;
2. Konsultuojantis su šiam tikslui surinkta darbo grupe ir bendradarbiaujant su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tikslinės pagalbos skyriumi parengtas *Reintegracijos paslaugų sveikstantiems nuo priklausomybės asmenims tvarkos aprašas* įsigaliosiantis nuo 2023 m.;
3. Atliktos viešosios konsultacijos su Lietuvos ekspertais dėl pasirinktos priemonės įgyvendinimo;
4. Parengtas priemonės pagrindimas tęstinio finansavimo užtvirtinimui;
5. Sušauktas tarpinstitucinis pasitarimas dėl tęstinumo užtvirtinimo: įsipareigota tolimesniems veiksmai ir pasidalinta atsakomybėmis.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Atitinkamas priemonės teisinis reglamentavimas: priemonę svarbu įtraukti į *Nacionalinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir su narkotikais susijusios žalos klausimais darbotvarkės* veiksmų planą, kuris bus rengiamas artimiausiu metu ir tvirtinamas vyriausybės. Tam, kad priklausomybių koordinatoriaus funkcijos būtų atliekamos visose be išimties savivaldybėse, reikalingas atskiras paslaugas priklausomybes patiriantiems asmenims apibrėžiantis įstatymas. Kita alternatyva priklausomybių koordinatoriaus pareigybę įtraukti į egzistuojančius Sveikatos apsaugos ministerijos įstatymus;
2. Priemonės pagrindimas turi būti pristatytas Finansų ministerijai ir tokiu būdu turi būti užtvirtintas tęstinis finansavimas priemonės įgyvendinimui.

Rekomendacijos po projekto

1. Palaikyti bendradarbiavimą priklausomybių klausimais tarp Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų. Šiuo tikslu rekomenduojama kiekvienoje ministerijoje paskirti asmenį, atsakingą už tarpinstitucinį bendradarbiavimą priklausomybių tema, organizuoti pasitarimus kartą į pusmetį;
2. Svarbu pakeisti Lietuvoje paplitusią nuostatą, kad reintegracijos paslaugos turi būti prieinamos tik tuo metu besilaikantiems abstinencijos asmenims. EMCCDA [nurodo](#), kad toks požiūris yra klaidingas ir dažnai nulemia, kad reintegracijos paslaugų negauna būtent tie, kuriems jų reikia labiausiai. Reintegracija gali padėti asmenims įsipareigoti blaiviam gyvenimui ir yra tokia svarbi, kad turi būti suvokiama kaip gydymo dalis;
3. Svarbu informuoti Lietuvos specialistus ir paslaugas sveikstantiems nuo priklausomybės organizuojančius asmenis bei institucijas apie ankstyvų psichologinių traumų įtaką priklausomybių išsivystymui. Paslaugos turi būti orientuotos į giluminių psichologinių traumų gydymą. Turi atsirasti alternatyvos 12 žingsnių programai, kuri žmogų redukuoja iki jo diagnozės; svarbu atsisakyti Lietuvoje vyraujančio itin griežto priklausomybės kaip ligos modelio;
4. Būtų tikslinga, kad priklausomybių koordinatorius taip pat atsirastų ir nacionaliniu mastu ir inicijuotų bendradarbiavimą tarp savivaldybių, atliktų bendrų tendencijų teikiamose paslaugose apžvalgą ir konsultuodamasis su užsienio ekspertais diktuočių kryptį šiai tikslinei grupei teikiamų paslaugų klausimais. Toks priklausomybių koordinatorius galimai galėtų veikti iš Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento;
5. Svarbu praplėsti atvejo vadybos paslaugų tikslinę grupę įtraukiant vienišus – nepilnamečių vaikų neturinčius – asmenis. Daugumoje savivaldybių šie asmenys, kuriems reikalinga kompleksiška pagalba, neturi nuolatinio kontaktinio juos konsultuojančio asmens. Atvejo vadybą plėsti galima keičiant dabartinį jos reglamentavimą, kuris yra netikslingas, nes nurodoma per siaura tikslinė grupė, arba rengiant valstybės finansuojamus mokymus savivaldybių ir seniūnijų socialiniams darbuotojams apie atvejo vadybos metodo taikymą.

Projekto komanda

Austėja Tamaliūnaitė

Igijo Psichologijos ir Filosofijos bakalauro laipsnį Glazgo universitete (Škotija) ir Kognityvinio Neuromokslo magistro laipsnį Oslo universitete (Norvegija). Savo tiriamuosius gebėjimus po studijų Austėja lavino dirbdama su moksliniais tyrimais Glazgo universiteto Neuromokslų institute, o vėliau Oslo universiteto tarpdisciplininiame tyrimų centre Research for the studies in Rhythm, Time and Motion. Savo analitinius gebėjimus Austėjai taip pat teko pritaikyti Oslo startuolių ekosistemoje tampant startuolio bendraįkūrėja.

Austėja taip pat igijo beveik 5 metus patirties teikdama psichosocialines paslaugas Norvegijos, Škotijos ir Lietuvos viešajame sektoriuje, taip pat teikia privačias psichologines konsultacijas ir šiuo metu savo žinias gilina podiplominėse Kognityvinės elgesio terapijos studijose LSMU. Austėjai svarbu savo darbais prisidėti prie visuomeninės sveikatos.

Platesnė informacija www.linkedin.com/in/austeja-tamaliunaite

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų sveikstantiems nuo priklausomybės analizė](#)

[Interviu su Respublikinio priklausomybių ligų centro klientais ataskaita](#)

[Viešųjų konsultacijų su Lietuvos temos ekspertais ataskaita](#)

Anglies kaupimo ūkininkavimo potencialo vertinimas Lietuvoje

Kontekstas

Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (ŽNŽNKM) sektorius dėl savo potencialo iš atmosferos pašalinti didelius CO2 kiekius – labai reikšmingas ilgalaikių ES klimato kaitos švelninimo tikslų įgyvendinimui ir Europos žaliojo kurso įsipareigojimų vykdymui iki 2050 m. Europą paversti klimatui neutraliu žemynu.

Siekdama paskatinti ŽNŽNKM sektorių imtis veiksmų klimato kaitos srityje, Europos Komisija (EK) 2021 m. išleido „Tvarių anglies ciklų“ komunikatą, kuriame pristatė anglies kaupimo ūkininkavimo (angl. *carbon farming*) iniciatyvą kaip skatinamąją priemonę atlyginti žemės valdytojams už perėjimą prie tvaresnių žemės valdymo praktikų ir tokiu būdu padidinti CO2 sugėrimą gyvojoje biomasėje, negyvoje organinėje medžiagoje, dirvožemyje bei padidinti anglies surinkimą ir (arba) sumažinti jos išskyrimą į atmosferą. Visa tai – jei laikomasi biologinei įvairovei ir apskritai visam gamtiniam turtui palankių ekologinių principų. Iki 2022 m. pabaigos EK yra taip pat suplanavusi pristatyti reglamento siūlymą anglies kaupimo ūkininkavimo sertifikavimui Europoje.

Lietuva iki 2030 m. siekia ne Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ATLPS) sektoriuose sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas bent 25 proc., lyginant su 2005 m., ir žemės ūkio ŠESD emisijas bent 11 proc., lyginant su 2005 m. (Nacionalinė klimato kaitos valdymo darbotvarkė). Šiems tikslams pasiekti – svarbus tvarių žemės valdymo praktikų rinkinys, apimantis ne tik emisijų vengimą ir mažinimą, bet ir kompensavimą. Būtent anglies kaupimo ūkininkavimo praktikų taikymas ŽNŽNKM sektoriuose gali padėti šiuos aspektus įveikinti ir pasiekti užsibrėžtų klimato tikslų.

Lietuvoje anglies kaupimo ūkininkavimas skinasi kelią privačiose iniciatyvose, atsiranda savanoriški emisijų kompensavimo sertifikatai, vis daugiau suinteresuotų šalių, taip pat ir ūkininkų, jungiasi prie naujų iniciatyvų. Nors anglies kaupimo ūkininkavimas gali atnešti teigiamų rezultatų, kaip, pavyzdžiui, geresnis prisitaikymas prie klimato kaitos, poveikio aplinkai mažinimas, papildomos pajamos žemės valdytojams, aukštesnis aplinkosauginis sąmoningumas ir kt., įžvelgiama ir rizikų dėl papildomumo (angl. *additionality*), ilgalaikiškumo (angl. *permanence*), patikimos ir skaidrios matavimo, atsiskaitymo ir tikrinimo (angl. *monitoring, reporting and verification*) sistemos ir kt. svarbių aspektų užtikrinimo, galvojant apie praktinį anglies kaupimo ūkininkavimo pritaikymą.

Problema

Ruošiantis EK rengiamam reglamento siūlymui dėl anglies kaupimo ūkininkavimo Europoje ir vystant anglies kaupimo ūkininkavimo koncepciją Lietuvoje, nėra įvertintas anglies kaupimo ūkininkavimo pritaikymo potencialas šioje šalyje.

Sprendimas

Išanalizuotos užsienyje taikomos anglies kaupimo ūkininkavimo koncepcijos, pagal jas inicijuoti teisiniai, politiniai ir vidiniai procesai Lietuvoje bei įvertintas anglies kaupimo ūkininkavimo pritaikymo potencialas.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Aprobuotas anglies kaupimo ūkininkavimo terminas lietuvių kalba;
2. Atlikta esamos situacijos analizė procesams Lietuvoje ir ES lygmeniu suprasti;
3. Parengta užsienio gerųjų anglies kaupimo ūkininkavimo praktikų analizė;
4. Įvertintas užsienyje naudojamų anglies kaupimo ūkininkavimo schemų potencialas Lietuvoje;
5. Suorganizuotas nuotolinis seminaras Žemės ūkio ministerijai pavaldžioms institucijoms informuoti apie anglies kaupimo ūkininkavimą ir su juo glaudžiai susijusius procesus ES ir nacionaliniu lygmeniu;
6. Pradėtas susitikimų ciklas tarp anglies kaupimo ūkininkavimu klausimus kuruojančių ir politiką šioje srityje formuojančių institucijų – Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Anglies kaupimo ūkininkavimo srityse politiką formuojančioms institucijoms – Žemės ūkio ministerijai ir Aplinkos ministerijai – pasiskirstyti funkcijas ir atsakomybes toliau vystant anglies kaupimo ūkininkavimo koncepciją Lietuvoje.
2. Žemės ūkio ministerijai – teikti rekomendacijas dėl nacionalinių lygmeniu svarbių anglies kaupimo ūkininkavimo klausimų EK rengiamo anglies kaupimo ūkininkavimo reglamentavimo procese.

Rekomendacijos po projekto

1. **Tarpinstitucinis bendradarbiavimas:** atsižvelgiant į tai, kad efektyvios anglies kaupimo ūkininkavimo praktikos priskiriamos tiek Žemės ūkio ministerijos, tiek Aplinkos ministerijos kuruojamos sritys, bendradarbiavimas tarp šių institucijų anglies kaupimo ūkininkavimo kontekste yra itin svarbus, ypač galvojant apie kompleksinį anglies kaupimo ūkininkavimo praktikų taikymą ir vystymą Lietuvoje.
2. **Suinteresuotų šalių informavimas:** atsižvelgiant į tai, kad anglies kaupimo ūkininkavimas yra labai nauja tema Lietuvoje ir pastebimas žinių apie ją trūkumas, labai svarbu tęsti projekto metu pradėtus suinteresuotų šalių – žemės valdytojų, nevyriausybinio ir privataus sektoriaus, valstybinių institucijų ir visuomenės – informavimą apie anglies kaupimo ūkininkavimą, galimas jo naudas ir rizikas.
3. **Emisijų mažinimas ir tik tada emisijų likučio kompensavimas:** atsižvelgiant į tai, kad anglies kaupimo ūkininkavimas dėl savo potencialių naudų susilaukia vis daugiau dėmesio, svarbu nepamiršti, jog, visų pirma, turėtų būti skatinamas emisijų mažinimas ir tik tada, kai emisijų sumažinti neįmanoma, įvairiomis priemonėmis būtų skatinama kompensuoti emisijų likutį per kompensavimo mechanizmus.
4. **Dalyvavimo pilotiniuose projektuose skatinimas:** atsižvelgiant į tai, kad ES lygmeniu vyksta ir yra skelbiami įvairūs tarptautiniai ir projektai (LIFE+, Horizon ir kt.), kuriuose prašoma kurti anglies kaupimo ūkininkavimo schemas, jas išbandyti, atlikti mokslinius tyrimus ir kt., rekomenduojama skatinti suinteresuotas šalis dalyvauti tokiuose projektuose ir tokiu būdu didinti žinojimą apie tai, kaip Lietuvoje gali veikti anglies kaupimo ūkininkavimas, bei dėti pagrindą įrodymais grįstiems ir ilgalaikiams projektams Lietuvoje.

Projekto komanda

Aira Paliukėnaitė

Įgijo politikos mokslų bakalaurą Vilniaus universitete ir viešosios politikos magistrą su specializacija į inovacijų valdymą Maastrichto ir Jungtinių Tautų universitetuose (Nyderlandai). Savo žinias gilino ir profesinių patirčių sėmėsi stažuodžių metu nevyriausybinėse organizacijose Jordanijoje ir Kipre bei Europos Komisijoje Belgijoje. Daugiau nei 3 metų darbo patirtis migracijos, įvairovės ir įtraukties srityse, darbas su žaliojo kurso politikomis.

Gabija Tamulaitytė

Po geografijos studijų Vilniaus universitete ir kelerių metų darbo aplinkosauginiuose bei edukaciniuose projektuose Ispanijoje specializavosi Biologinės įvairovės apsaugoje, valdyme ir restauravime, magistro studijos Granados universitete (Ispanija). Savo darbe Gabija siekia taikyti inovatyvius aplinkosauginius metodus, prisidėti prie geresnio prisitaikymo ir atsparumo klimato kaitai bei skatinti aplinkosauginį sąmoningumą.

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Aprobuotas terminas](#)

[Parengta esamos situacijos analizė](#)

[Išanalizuotos gerosios anglies kaupimo ūkininkavimo praktikos](#)

[Atliktas anglies kaupimo ūkininkavimo potencialo Lietuvoje vertinimas](#)

ArtTech – galimybės Lietuvos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriui

Kontekstas

XXI a. skaitmeninė transformacija yra neatsiejama kiekvieno iš mūsų, privataus ir viešojo sektoriaus dalis. Transformuojamos tiek teisės (LegalTech), finansų (FinTech), energetikos (CleanTech), švietimo ([EdTech](#)) sritys, tiek viešasis sektorius ([GovTech](#)) bei skatinamas visuomenės įsitraukimas į demokratinius procesus ([CivicTech](#)). Tačiau kartu su pramone 4.0 ir [5.0](#), naujų technologijų (pvz., dirbtinis intelektas, papildyta ir virtuali realybė, blokų grandinės) atsiradimu bei jų sparčiu vystymusi, auga poreikis ir kitų sektorių skaitmeninei transformacijai. Vienas tokių sektorių – kultūros ir kūrybinės industrijos (KKI).

Pasaulinės pandemijos sukelti iššūkiai kultūros sektorių visame pasaulyje paskatino prisijaukinti technologijas, praplėsti tradicinius meno ir kultūros vartojimo bei auditorijų pritraukimo būdus. Remiantis šiomis patirtimis, naujosios kartos kūrėjai ir toliau aktyviai vykdo bei siekia, jog ateityje kultūros lauke dominuotų skaitmeninės priemonės ir platformos. Todėl kalbant apie KKI ateitį, vienu iš ateities scenarijų ir yra įvardijama [platformos ir multivisatos](#), kur atsiranda kur kas platesnis meno apibrėžimas, kur išnyksta arba mažiau varžo vartotojų geografinės, kultūrinės ribos.

Naujų technologijų naudojimas kūryboje taip pat leidžia panaikinti ir ribas tarp skirtingų meno formų. Pastebima, jog vis daugiau kūrėjų taiko naujas išraiškos formas ir naujus hibridinių formų žanrus, mesdami iššūkį tradicinio meno kanonui dėl priklausymo vienai meno formai (pvz. vizualieji menai, muzika, scenos menai) ([2020](#)). Tai rodo ir auganti pasaulinė NFT meno rinka, kurios vertė, [2021 m. duomenimis](#), išaugo iki \$40 bln. ir beveik pasiekė įprastinės meno rinkos dydį (\$50 bln). Tokios technologijos kaip blokų grandinės ir konkrečiai NFT turi potencialą ir intelektinės nuosavybės apsaugos srityje skatinant skaidrumą, likvidumą bei atveriant meno rinką novatoriams, kurie siekia efektyviai komercializuoti savo kūrybą, išradimus ([2022](#)). O aktyvus šių technologijų bei dirbtinio intelekto, papildytos ir virtualios realybės, metavisatos naudojimas kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje atveria naujas galimybes ir kultūros sklaidai, skaitmeninės kultūrinės diplomatijos vystymui ([2022](#)).

Šios tendencijos neišvengiamai verčia svarstyti skaitmeninės transformacijos KKI sektoriuje svarbą, galimybes ir rizikas, o šią transformaciją galime vadinti ArtTech. **ArtTech** – tai greitai besivystanti inovacijų kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje ekosistema, kurioje kūrėjai, kultūros ir meno organizacijos, startuoliai, smulkus ir vidutinis verslas (SVV) kuria inovatyvius, dažniausiai naujausiomis technologijomis grįstus sprendimus kultūros sektoriaus iššūkiams spręsti ar integruoja technologijas į kūrybinius procesus.

Problema

Lietuvoje neišnaudojamos naujųjų Pramonės 4.0 ir 5.0 technologijų galimybės kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje bei šio sektoriaus potencialas kurti aukštos pridėtinės vertės ekonomiką.

Sprendimas

Remiantis gerosiomis užsienio praktikomis bei ištyrus Lietuvos kultūros ir kūrybinių industrijų rinkos poreikius kurti ir įgalinti ArtTech ekosistemą Lietuvoje.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Sukurtas ArtTech ekosistemos ir naujausių technologijų sąvokų gidas;
2. Atlikta kūrybinės grandinės transformacijų apžvalga;
3. Atlikta užsienio šalių gerųjų praktikų apžvalga;
4. Perskaityti pranešimai šiuolaikinio miesto festivalyje „Audra“: „Who, What, Why, How: understanding how public sector, cultural policy and CCI can leverage Metaverse“, „Art + Blockchain + Sustainability“;
5. Atlikta Lietuvos esamos situacijos analizė, remiantis atliktais interviu su sektoriaus atstovais;
6. Sukurtas Lietuvos ArtTech ekosistemos žemėlapis;
7. Pateiktos rekomendacijos tolimesniam ArtTech ekosistemos vystymui.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Įvertinti viešojo sektoriaus institucijų jų rolę bei funkcijas Lietuvos ArtTech ekosistemoje;
2. Atsižvelgiant į rinkos, t.y. kūrėjų, startuolių, SVV, poreikius bei iškeltas pagrindines problemas, nustatyti, kiek suinteresuotų viešojo sektoriaus institucijų planai (ilgojo, vidutinio ir trumpo laikotarpio) tai atitinka;
3. Sudaryti rekomendacijų įgyvendinimo planą.

Rekomendacijos po projekto

Pažangiausios sritys, kurios turėtų būti prioritinės yra: vizualieji menai; muzikos industrija; kino industrija; žaidimų industrija; naujosios medijos. Sėkmingam šių industrijų ir ArtTech ekosistemos įgalinimui būtina:

1. Kompetencijų ir gebėjimų ugdymas

Rekomenduojama ugdyti tiek KKI, tiek viešojo sektoriaus kompetencijas ir gebėjimus efektyviai plėtoti bei naudoti KKI potencialą, diegti inovacijas ir verslo sprendimus.

2. Finansavimas

Rekomenduojama peržiūrėti finansavimo šaltinius, skirtus skaitmeninių produktų kūrimui. Tikslinga peržiūrėti menų inkubatorių veiklą ir numatyti akceleravimo funkciją.

3. Valstybės strategija ir teisinis reguliavimas

Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas naujų technologijų nešamų pokyčių neapibrėžtumui: teisinis reglamentavimas DI kūriniais; NFT ir autorių teisės; intelektinės nuosavybės apsauga.

4. Tinklaveika ir bendradarbiavimas

Šiuo metu KKI tinklaveika, tarptautinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas, nėra pakankamai išplėtoti, todėl rekomenduojamas glaudus bendradarbiavimas tarp visų ArtTech ekosistemos dalyvių.

5. Technologiniai ir infrastruktūros resursai

Neišvystyti KKI technologiniai ir infrastruktūros resursai, trūksta fizinės inovacijų erdvės su šiuolaikine įranga, kur galėtų susiburti skirtingų sričių atstovai, bendradarbiauti, išmėginti įvairias technologijas, eksperimentuoti.

Projekto komanda

Beatričė Ceizarienė

Įgijo Mados magistrą Politecnico di Milano universitete, Italijoje. Beatričė siekia tobulinti Lietuvos kultūros sistemą, kurti geresnę ateitį kultūros atstovams Lietuvoje ir skatinti teigiamą požiūrį į šią sritį, formuojančią Lietuvos, kaip valstybės, tapatybę.

Ieva Gurklytė

Aberdyno universitete Jungtinėje Karalystėje įgijo Prancūzų filologijos ir tarptautinių santykių bakalauro laipsnį, stažavosi LR ambasadoje Prancūzijoje, po studijų kelerius metus dirbo finansų srityje Vokietijoje ir Lietuvoje. „Kurk Lietuvai“ programoje dirbo su jai naujomis, bet ilgus metus dominusiomis temomis – tvarumu ir kultūros politika.

Elena Ruikytė

Baigė Kultūros vadybos ir politikos bakalaurą bei tarptautinės kultūros politikos ir vadybos magistrą (University of Warwick, Jungtinė Karalystė), stažavosi LR ambasadoje Jungtinėje Karalystėje, LR užsienio reikalų ministerijoje, yra sukaupusi daugiau nei 5 metų projektų valdymo patirtį. „Kurk Lietuvai“ programos metu, Elena džiaugiasi galėdama prasmingai pritaikyti savo žinias ir patirtis gerinant Lietuvos kultūros politikos lauką.

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[ArtTech ekosistemos ir naujausių technologijų sąvokų gidas](#)

[Kūrybinės grandinės transformacijų apžvalga](#)

[Užsienio šalių gerųjų praktikų apžvalga](#)

[Lietuvos esamos situacijos analizė](#)

[ArtTech ekosistemos žemėlapis](#)

[Rekomendacijos tolimesniam ArtTech ekosistemos vystymui](#)

Startuolių ekosistemos plėtra

Kontekstas

Startuoliai skatina ekonomikos augimą, užfiksuotas spartus šio verslo sektoriaus augimas Lietuvoje. Antrąjį šių metų ketvirtį Lietuvoje veikiantys startuoliai sumokėjo net 67 mln. eurų mokesčių – beveik trečdaliu daugiau nei tokiu laiku prieš metus. Iš viso beveik 800 Lietuvoje aktyviai veikiančių startuolių tik per pusmetį šalies biudžetą papildė jau 133 milijonais eurų.

Inovacijos agentūros padalinio „Startup Lithuania“ 2021 metais vykdytoje startuolių apklausoje tik 25% apklaustųjų nurodė, jog gerai arba labai gerai vertina valdžios pagalbą kuriant startuolius, 31% įvertino valdžios prisidėjimą kaip blogą arba labai blogą. 49% respondentų nurodė, kad labiausiai Lietuvos startuolių ekosistemai trūksta paramos iš valdžios institucijų.

Šiuos rodiklius siekiama pakeisti. Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su startuolių ekosistemos ekspertais kuria startuolių ekosistemos plėtros koncepciją, kurios tikslas yra tris kartus padidinti startuolių pardavimus (nuo 2,8% BVP (vidurkis) 2019 – 2021 m. iki 8,4% BVP (vidurkis) 2028 – 2030 m.), prekių (ar) paslaugų eksportą (nuo 2963 mln. eurų 2019 – 2021 m. iki 8889 mln. eurų 2028 – 2030 m.), pritrauktas investicijas (nuo 632 mln. eurų 2019 – 2021 m. iki 1896 mln. eurų 2028 – 2030 m.).

Startuolių ekosistemos plėtros koncepcijoje yra nurodytos šios prioritetinės kryptys išsikeltiems tikslams pasiekti: infrastruktūros įveiklinimas ir plėtra, talentų ugdymas ir pritraukimas, prieigos prie finansavimo šaltinių (įskaitant subsidijas) užtikrinimas, palankus teisinis reguliavimas bei tarptautiškumo skatinimas.

Problema

Lietuvos startuolių ekosistemai trūksta pagalbos iš valstybės institucijų.

Sprendimas

Parengtas veiksmų planas kiekvienai prioritetinai kryptiai startuolių ekosistemos plėtros tikslams pasiekti. Tokiu būdu prisidedant prie Ekonomikos ir inovacijų ministerijos tikslų – stiprinti startuolių ekosistemą ir patrigubinti ekosistemą iki 2027 metų.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta esamos situacijos analizė problemai suprasti bei galimiems sprendimams identifikuoti;
2. Paruoštas startuolių ekosistemos plėtros pirminis veiksmų planas su prioritetinėmis problemomis bei jų sprendimo būdais;
3. Atlikta startuolių ekosistemos plėtros užsienio praktikų analizė, kurios metu analizuotos šalys su labiausiai pažengusiomis startuolių ekosistemomis;
4. Atlikta viešoji konsultacija, kurios metu dalyvavo 19 suinteresuotų šalių atstovų;
5. Parengtas galutinis startuolių ekosistemos plėtros veiksmų planas;
6. Veiksmų planas pristatytas suinteresuotoms šalims.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Paskirti žmones, kurie bus atsakingi už veiksmų plano įgyvendinimą.
2. Įvykdyti veiksmų plane numatytas priemones bei pasiekti nustatytus veiklos rodiklius.

Rekomendacijos po projekto

1. Nuolatiniai susitikimai su suinteresuotomis šalimis

Veiksmų plano problemos bei sprendimai buvo išsiginčinti kartu su suinteresuotomis šalimis. Suinteresuotos šalys noriai įsitraukia į ekosistemos kūrimą bei siekia tai daryti ir ateityje. Rekomenduojame ir toliau stipriai įtraukti rinkos dalyvius bei vykdyti nuolatinės konsultacijas. Rekomenduojama kas pusę metų susitikti su rinkos dalyviais aptarti įgyvendinamus veiksmus.

2. Peržvelgiamas priemonių efektyvumas

Veiksmų plano įgyvendinimo metu bei įgyvendinus rekomenduojama peržvelgti priemonių efektyvumą, konsultuojantis su suinteresuotomis šalimis, kurios priemonę įgyvendina ir kurios priemone naudojasi. Peržvelgimas rekomenduotinas daryti kiekvienas metais.

3. Nagrinėjamos gerosios užsienio praktikos

Rekomenduojame toliau gilintis į stipriausias startuolių ekosistemas turinčių valstybių pavyzdžius (Estiją, JAV, Izraelį ir kitas šalis) ir integruoti gerąsias praktikas į valstybės teisinę bazę, startuolių finansavimo sistemas, talentų pritraukimo ir kitas sritis.

Projekto komanda

Brigita Mikolajūnaitė

Yra baigusi politikos mokslų bakalauro studijas Vilniaus universitete, šiuo metu studijuoja inovacijų ir technologijų vadybos magistrą ISM universitete. Profesinę patirtį sukaupė dirbdama tarptautinėse ir nacionalinėse viešosiose įstaigose, NVO bei verslo įmonėse, kurdama nuosavą verslą.

Vilius Šlapelis

Yra baigęs bakalauro mokslus ekonomikos bei verslo srityse Amsterdamo universitete (Nyderlandai), turi patirties verslų bei startuolių kūrime. Šiuo metu studijuoja skaitmeninį švietimą Edinburgo universitete bei yra įkūręs skaitmeninę edukacinę bendruomenę. Dirbo su edukaciniais projektais Afrikoje, Pietų Amerikoje bei Centrinėje Azijoje. Vilius siekia prisidėti prie švietimo, verslumo bei tarptautiškumo sričių gerinimo Lietuvoje.

Daugiau informacijos:

[Esamos situacijos analizė](#)

[Esamos situacijos analizės vienlapis](#)

[Užsienio praktikų analizė](#)

[Viešosios konsultacijos protokolas](#)

[Galutinis startuolių ekosistemos plėtros veiksmų planas](#)

Dirbtinio intelekto proveržio skatinimas

Kontekstas

JAV, kuri pirmąją pasaulio pagal dirbtinio intelekto (toliau – DI) taikymą, vertina DI lyderystės praradimą kaip grėsmę ekonomikai ir nacionaliniam saugumui (National Security Commission on Artificial Intelligence, Final Report, 2021). Tuo tarpu skaičiuojama, kad Kinija planuoja investuoti 150 milijardų dolerių į DI (L. Antebi, Artificial Intelligence and National Security in Israel, o Europos Komisija iškelė tikslą per ateinančią dešimtmetį pasiekti, kad Europos Sąjungoje kasmet būtų investuojama į DI plėtrą bent 20 mlrd. eurų (EC, Coordinated Plan on AI, 2021).

DI technologijų išskirtinumas – gebėjimas ne tik geriau ir greičiau atlikti užduotis, kurias seniau vykdyti galėjo tik žmogus, pavyzdžiui, vairuoti automobilį, bet ir tokias, kurioms vykdyti neužtenka vien žmogaus, pavyzdžiui, prognozuoti kamščius mieste. Taigi, taikant DI ne tik efektyviau vykdomos rutininės užduotys arba tokie darbai, kurie reikalautų didelių žmogiškųjų resursų, bet taip pat ir sprendžiamos problemos, kurios anksčiau atrodė neįveikiamos. Dėl šių priežasčių vis didesnė DI skvarba transformuos ne tik valstybių ekonomikas, bet ir socialinį gyvenimą.

Diegiant DI inovacijas versle augs įmonių konkurencingumas, atsiras naujos veiklos kryptys ir darbo vietos, vis plačiau taikant DI technologijas viešajame sektoriuje gerės viešųjų paslaugų kokybė, o viešasis administravimas taps efektyvesnis. DI taikymas turės tiesioginę naudą individualiems gyventojams jiems gaunant geresnes medicinos paslaugas, sutaupant dėl efektyvaus energijos panaudojimo namuose ir t.t. Nors ekonominė ir socialinė transformacija, tikėtina, įvyktų palaipsniui ir savaime, tačiau vykstant intensyvioms pasaulinėms varžyboms DI srityje, yra didelė rizika atsilikti nuo lyderių ir tokiu būdu prarasti verslo konkurencingumą bei valstybės patrauklumą.

Pastaraisiais metais Lietuvoje buvo teigiamų poslinkių DI srityje: 2018-2019 m. „Kurk Lietuvai“ projekto metu ekspertų grupė parengė Lietuvos DI strategiją; susikūrė Lietuvos dirbtinio intelekto asociacija; buvo įgyvendintas projektas „AI boost“, skirtas inovacijų akceleravimui ir DI žinomumo didinimui; numatytos tikslinės investicijos pagal „Naujos kartos Lietuva“ planą. Vis dėlto siekiant išnaudoti visą galimą potencialą transformuojant ekonomiką ir socialinį gyvenimą, Lietuvai yra reikalingi sistemingi ir ambicingi žingsniai.

Problema

Lietuvai sistemingai nesiekiant DI plėtros, gali nukentėti Lietuvos verslo konkurencingumas, o šalies gyventojų gerovės lygis gali atitrūkti nuo pažangiausių pasaulių valstybių.

Sprendimas

Paruoštas Lietuvos dirbtinio intelekto technologijų plėtros veiksmų planas 2023-2026 m. (toliau – veiksmų planas), kurį sudaro trys ašys: 1) DI ekosistemos vystymas (būtinųjų sąlygų DI plėtrai užtikrinimas); 2) DI diegimas visuose sektoriuose (užtikrinant, kad Lietuva neatsilikis nuo kitų valstybių); 3) DI inovacijų kūrimas (skatinant DI proveržį Lietuvoje).

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Parengta Lietuvos strateginių dokumentų apžvalga;
2. Atlikta užsienio šalių DI strategijų analizė;
3. Įvykdytos viešosios konsultacijos su valstybės institucijų, mokslo, verslo atstovais, užsienio DI specialistais;
4. Parengtas Lietuvos dirbtinio intelekto technologijų plėtros veiksmų planas 2023-2026 m.;
5. Pateiktos rekomendacijos tolimesniam įgyvendinimui.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Kuo greičiau suformuoti DI plėtros tarybą įtraukiant viešojo sektoriaus, verslo, mokslo ir nevyriausybinę organizacijų atstovus. Ši institucija turėtų būti svarbiausias patariamasis balsas įgyvendinant veiksmų planą;
2. Nustatyti ir priskirti atsakingus asmenis bei institucijas dėl veiksmų plano įgyvendinimo bei numatyti reikalingą finansavimą.

Rekomendacijos po projekto

1. Pasirengti Europos Sąjungos dirbtinio intelekto reglamentavimui

Aktyviai sekti naujienas ir įsitraukti į ES dirbtinio intelekto reglamento rengimą, įkūrus Dirbtinio intelekto tarybą, konsultuotis su ja svarbiausiais klausimais. Po to, kai bus priimtas ir patvirtintas reglamentas, atlikti pasirengimo darbus jo įgyvendinimui, aktyviai informuoti ir konsultuoti Lietuvos dirbtinio intelekto bendruomenę apie praktinį reglamento nuostatų įgyvendinimą.

2. Vykdyti konsultacijas ir diskusijas su socialiniais partneriais dėl galimo dirbtinio intelekto poveikio visuomenei

Kaip ir su kiekviena technologine inovacija, taip ir su dirbtinio intelekto technologijomis visuomenei prireiks laiko prisitaikant, pavyzdžiui, įgyjant supratimą, kaip veikia dirbtinis intelektas arba išmokstant reikalingų įgūdžių. Spartėjant dirbtinio intelekto diegimui ir taikymui, keisis ir darbo pobūdis, todėl svarbu užtikrinti, kad šis procesas būtų valdomas, gyventojai gautų reikalingą pagalbą ir paramą persikvalifikuojant ar įgyjant reikalingus įgūdžius. Dėl šių priežasčių turėtų būti palaikomi glaudūs santykiai su socialiniais partneriais ir kitomis atsakingomis institucijomis ieškant geriausių priemonių šios transformacijos valdymui.

3. Sudaryti sąlygas gyventojams įgyti aukštesnio lygio skaitmeninius įgūdžius

Vis plačiau taikant dirbtinį intelektą skaitmeniniai įgūdžiai taps vis svarbesni. Reikia užtikrinti, kad dar mokykloje būtų suformuojami stiprūs skaitmeniniai įgūdžiai, o jau dirbantiems asmenims būtų prieinami kvalifikacijos kėlimo kursai.

Projekto komanda

Renata Liubinavičė (Donauskytė)

Vilniaus universitete įgijo Politikos mokslų bakalaurą, o Sciences Po universitete (Prancūzijoje) – Tarptautinio saugumo magistrą. Atliko praktiką NATO Energetinio saugumo kompetencijų centre, taip pat atstovavo Sciences Po universitetui NATO2030 hakatone. Turi ketverių metų darbo patirtį tarptautinių projektų valdymo srityje. Domisi tarptautiniais santykiais, Europos Sąjunga bei inovacijų politika.

Dr. Gabija Žemaitytė

Įgijo fizikos bakalaurą ir matematikos magistrą Kembridžo universitete (JK) ir fizikos daktaro laipsnį Oksfordo universitete (JK). Turi ketverių metų darbo patirtį CERN (Ženeva, Šveicarija) ir darbo patirtį privačiame sektoriuje su dirbtinio intelekto algoritmų kūrimu ir tyrimais Lietuvoje. Įgytą patirtį Gabija siekia pritaikyti skatinant dirbtinio intelekto technologijų plėtrą Lietuvoje.

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Parengta strateginių dokumentų apžvalga](#)

[Parengta užsienio šalių strategijų analizė](#)

[Įvykdytos viešosios konsultacijos su suinteresuotomis šalimis](#)

[Parengtas veiksmų planas](#)

Rekomendacijos Lietuvos *GameDev* industrijos plėtrai

Kontekstas

Žaidimų industrija yra viena sparčiausiai augančių pasaulyje, o prieš keletą metų aplenkė tokias gigantes kaip kino ir muzikos industrijos. Šiuo metu *GameDev* industrija sugeneruoja apie 165 milijardus eurų, o tai yra gerokai daugiau nei pastarosios dvi kartu sudėjus.

Lietuvoje taip pat pastebimas spartus žaidimų industrijos augimas, kuris per pastaruosius keletą metų jau pasiekė 150 ml EUR. Stebint pasaulines tendencijas ir toliau augantį kompiuterinių žaidimų žaidėjų skaičių, bei žaidimų industrijos kuriamų inovacijų ir technologijų panaudojimą kituose sektoriuose (pvz., kultūros, edukacijos, automobilių pramonės, statybos, energetikos, IT plėtros) būtoms toliau užtikrinti sklandžią ir efektyvią *GameDev* sektoriaus plėtra Lietuvoje. Norint tai užtikrinti reikėtų atsižvelgti ir apsvarstyti, kokomis priemonėmis galėtume sukurti palankią aplinką tolimesniam šios industrijos ekosistemos vystymuisi. Priemonės turi būti patrauklios ne tik Lietuvos rinkos dalyviams, bet ir užsienio kapitalo įmonėms perkelti dalį ar visą veiklą į Lietuvą.

VšĮ „Investuok Lietuvoje“ matydama žaidimų industrijos potencialą siekia išsianalizuoti esamą rinkos situaciją pasaulyje bei Lietuvoje ir remiantis gerosiomis šalių praktikomis parengti rekomendacijas, kurių įgyvendinimas galėtų būti pagrindas Lietuvos žaidimų industrijos ekosistemos kūrimui bei vystymuisi.

Problema

Atnaujintos informacijos, susijusios su Lietuvos *GameDev* industrija, trūkumas neleidžiantis realistiškai įvertinti industrijos potencialo bei identifikuoti kokiomis priemonėmis būtų galima padėti šio sektoriaus augimui ir vystymuisi ateityje.

Sprendimas

Surinkta ir išanalizuota atnaujinta informacija apie industriją, leidžianti geriau suprasti vietinės *GameDev* industrijos poreikius, bei remiantis gerosiomis užsienio šalių praktikomis parengtos rekomendacijos industrijos ekosistemos vystymui.

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Atlikta pasaulinė *GameDev* industrijos rinkos apžvalga, identifikuotos pasaulinės industrijos tendencijos šiai dienai ir ateinantiems metams. Taip pat įvardintas vienas iš pagrindinių žaidimų industrijos plėtros modelių;
2. Atlikta Lietuvos *GameDev* industrijos apžvalga ir identifikuotas atnaujintos informacijos trūkumas;
3. Įvykdyta užsienio šalių gerosios praktikos analizė *GameDev* industrijoje ir identifikuotos žaidimų industrijos lyderės pasaulyje ir Europoje;
4. Parengtas Lietuvoje veikiančių žaidimų industrijos įmonių sąrašas ir paruoštas klausimynas industrijos atstovams;
5. Paruoštas Lietuvos *GameDev* industrijos dalyviams išsiųsto klausimyno pristatymas;
6. Parengtos rekomendacijos apie *GameDev* industrijos kūrimą ir vystymą Lietuvoje;
7. Industrijos klausimyno rezultatai ir rekomendacijų gairės pristatyti suinteresuotoms šalims.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Atsakingose institucijose priskirti žmones, kurie bus tiesiogiai atsakingi už žaidimų industrijos vystymą Lietuvoje;
2. Pristatyti VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ surinktus rezultatus ir rekomendacijas Kultūros ir Ekonomikos ir inovacijų ministerijoms;
3. Sudaryti rekomendacijų įgyvendinimo planą.

Rekomendacijos po projekto

1. Industrijos apklausos pratęsimas

Išlaikyti šio projekto metu užmegztus ryšius su industrijos dalyviais ir toliau tęsti kasmetinę apklausą. Taip būtų galima tiksliau ir greičiau identifikuoti, ko iš tiesų reikia vietinės rinkos dalyviams.

2. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas

Atsižvelgiant į tai, jog *GameDev* industrija turėtų būti priskiriama dviem valstybinėms institucijoms, Kultūros ir Ekonomikos ir inovacijų ministerijoms, rekomenduojamas glaudus šių dviejų institucijų bendradarbiavimas ir tikslingas prioritetų pasiskirstymas norint pagerinti žaidimų industrijos ekosistemą.

3. Suinteresuotų šalių informavimas

Bendradarbiaujant su *GameDev* industrijos suinteresuotosiomis šalimis pastebėta, kad jos noriai įsitraukė į šį projektą rengiant industriją skatinančių priemonių rekomendacijas. Taip pat suinteresuotosios šalys išreiškė norą ir toliau būti įtrauktos į žaidimų industrijos ekosistemos gerinimą.

Projekto komanda

Ignas Marcinkevičius

Finansų ir Ekonomikos bakalauro laipsnis, įgytas Aberdino universitete, Škotijoje, Jungtinėje karalystėje. Toliau savo įgytas žinias Ignas taikė praktikoje Belfaste, Šiaurės Airijoje dirbdamas su studijomis susijusiose srityse. Įgavęs šiek tiek patirties įkūrė savo startuolį buhalterijos ir apskaitos srityje. Grįžęs į Lietuvą prisijungė prie „Kurk Lietuvai“ programos, kur gavo galimybę save išbandyti jį dominančiose srityse – vandenilio panaudojimo transporte ir GameDev industrijoje.

Daugiau informacijos:

[Pasaulinės GameDev industrijos rinkos apžvalga](#)

[Lietuvos GameDev industrijos apžvalga](#)

[Užsienio šalių geroji praktika GameDev industrijoje](#)

[Lietuvos GameDev industrijos dalyviams išsiųsto klausimyno rezultatų pristatymas](#)

[Rekomendacijų apie GameDev industrijos kūrimą / vystymą Lietuvoje pristatymas](#)

Judumo duomenų ekosistemos plėtra

Kontekstas

Lietuvoje daugiau nei 90 proc. kelionės atstumo yra įveikiama automobiliu ir pagal šį rodiklį Lietuva užima pirmą vietą Europos Sąjungoje (ES)¹. Siekiant paversti viešąjį transportą patrauklesniu ir patogesniu ypač sparčiai atnaujinamas transporto priemonių parkas, gerinama viešojo transporto infrastruktūra, investuojama į el. bilieto sistemas, kelionių planavimo priemones ir skaitmeninius sprendimus.

Skaitmeninėms priemonėms bei transporto inovacijoms kurti ir plėtoti yra ypač svarbūs atvirai prieinami, reguliariai atnaujinami aukštos kokybės standartizuoti duomenys. Realus laiko viešojo transporto duomenys suteikia galimybę gyventojams sužinoti, ar autobusas atvyks anksčiau ir gyventojas, nespėjęs į jį, pavėluos į darbą, ar autobusas vėluos, ir galbūt reikėtų pasirinkti alternatyvų kelionės būdą. Taip pat šie duomenys suteikia galimybę atsakyti į klausimus, ar transporto priemonėje yra laisvų vietų atsisėsti, ar transporto priemonė netrukus pateks į kamštį, ar apskritai neatvažiuos į stotelę dėl mieste vykstančio maratono. Dėl šių priežasčių, moksliniai tyrimai rodo, kad realaus laiko duomenys gali padidinti keleivių skaičių net 2 proc.^{2,3}, o skirtingų duomenų sąveika (pvz., duomenimis grįstos prognozės, integruota apmokėjimo už kelionę sistema) gali keleivių skaičių papildomai padidinti dar 3-10 proc.⁴. Svarbu pabrėžti, jog galimas ir atvirkštinis efektas – keleiviui praradus pasitikėjimą viešojo transporto informacija (pvz., teikiami duomenys rodo, kad autobusas atvyks už 2 min, tačiau jis į stotelę neatvyksta net ir po 10 min), tikėtina, kad keleivis nebesinaudos viešuoju transportu ir rinksis alternatyvų kelionės būdą.

Nors *Google Maps* turi daugiau nei 1 milijardą naudotojų pasaulyje⁵, tačiau joje nėra pateikiami Lietuvos realaus laiko viešojo transporto atvykimai. Daugiau nei kas penkto Lietuvos gyventojas naudojamasi *Apple Maps*⁶ Lietuvoje iš viso nepalaiko viešojo transporto maršrutų planavimo, nors šis funkcionalumas yra prieinamas kitose 18 ES šalių⁷. Taip pat Lietuvoje nėra nė vieno realaus laiko duomenų šaltinio, kuris atitiktų ES direktyvą dėl informacijos apie keliavimą daugiarūšių transportu paslaugų teikimo ([2010/40/ES](#)) ar pasaulinio de facto standarto [GTFS Realtime](#), skirto realaus laiko duomenims perduoti. Dėl šios priežasties, nėra paprastos galimybės integruoti realaus laiko duomenų į jau egzistuojančias kelionių planavimo priemones.

Problema

1. Keleiviai keliaudami po Lietuvą viešuoju transportu susiduria su informacinėmis kliūtimis dėl viešojo keleivinio transporto kelionių duomenų nebuvimo;
2. Realus laiko viešojo transporto kelionių duomenys vis dar nepasiekia keleivių, per įvairias kelionių planavimo priemones (pvz., *Google Maps*).

Sprendimas

Perduoti viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) administravimą (tvarkymą) institucijai, kurios funkcijos būtų susijusios su viešuoju transportu t.y. Lietuvos transporto saugos administracijai. Taip pat paleisti standartizuotą realaus laiko viešojo transporto kelionių duomenų šaltinį atitinkantį de facto pasaulinį standartą *GTFS Realtime*, kuris leistų realaus laiko duomenis integruoti į įvairias kelionių planavimo priemones (pvz., *Google Maps*, *Apple Maps*).

Rezultatai ir tęstinumas

Jau pasiekti rezultatai

1. Buvo priimtas sprendimas perduoti viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) administravimą (tvarkymą) Lietuvos transporto saugos administracijai. Taip pat suderintos perdavimo detalės, informacinės sistemos perdavimo atsakomybės ir ateities vizija;
2. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos savivaldybėse paleisti standartizuoti realaus laiko viešojo transporto kelionių duomenų šaltiniais atitinkantys de facto pasaulinį standartą [GTFS Realtime](#);
3. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos savivaldybėse buvo paleista *Google Maps* realaus laiko informacija, apimanti transporto priemonių buvimo vietą ir prognozuojamą atvykimo laiką;
4. Vilniaus savivaldybėje pradėti testuoti pranešimai keleiviams, kurie būtų susieti su stotelėmis, maršrutais, reisais, vežėjais. Šie pranešimai jau prieinami keleiviams per *Google Maps* bei atvirai prieinami *GTFS Realtime* formatu;
5. Pasiektas susitarimas su *Apple* dėl *Apple Maps Transit* paleidimo Lietuvoje;
6. Pasiektas susitarimas su *Google* ir *Cirrantic* dėl viešųjų elektromobilių įkrovimo stotelių realaus laiko užimtumo informacijos integravimo į *Google Maps*, *PlugShare* ir kitas kelionių planavimo priemones (pvz., *Apple Maps*);
7. Bendradarbiaujant su savivaldybėmis, vežėjais, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos kelevių vežimo asociacija, buvo surengti viešojo transporto kelionių duomenų teikimo mokymai. Taip pat gausiose diskusijose su šiomis suinteresuotomis šalimis buvo nuolat aktualizuojama problema ir galimi jos sprendimo būdai – tai paskatino užtikrinti, kad duomenys bus teikiami ir atnaujinami;
8. Parengta judumo duomenų standartų apžvalga;
9. Parengta su viešuoju transportu susijusių atvirų duomenų esamos situacijos analizė;
10. Atlikta užsienio praktikų analizė dėl viešojo transporto realaus laiko duomenų atvėrimo.

Būtinai veiksniai projekto tęstinumo sėkmei

1. Nors jau pasiektas susitarimas, kad Lietuvos automobilių kelių direkcija inventorizuos visų valstybinės reikšmės kelių ir savivaldybių stotelių duomenis bei savo lėšomis atliks viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) modifikavimo darbus leisiančius tai atlikti, būtina šiuos veiksmus sklandžiai įgyvendinti.
2. Nors jau pasiektas susitarimas, kad Susisiekimo ministerija pabaigs teisinį ir techninį viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) administravimo (tvarkymo) perdavimą Lietuvos transporto saugos administracijai, būtina tai sėkmingai įgyvendinti.
3. Svarbu, jog Susisiekimo ministerija iki š.m. pab. užtikrintų sutartą finansavimą Lietuvos transporto saugos administracijai, būtiną viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) administravimui, priežiūrai ir plėtrai. Finansavimui užtikrinti bus reikalingas kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo 9 straipsnio 24 dalies pakeitimas.

Rekomendacijos po projekto

1. Realaus laiko viešojo keleivinio transporto kelionių duomenų atvėrimas

Atverti visų vežėjų ir savivaldybių realaus laiko viešojo keleivinio transporto kelionių duomenis. Tam atlikti būtina išplėsti viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) funkcionalumą, atveriant realaus laiko viešojo transporto kelionių duomenis *GTFS Realtime* formatu, remiantis Vilniaus, Kauno, Klaipėdos gerąją patirtimi;

2. Viešojo keleivinio transporto kelionių duomenų ežero plėtros įgyvendinimas

Viešojo transporto kelionių duomenų informacinės sistemos (VINTRA) funkcionalumas turi būti išplečiamas arba sistema pakeičiama licencijuojamu produktu, siekiant užtikrinti transporto veiklos pagrindų įstatymo laikymąsi, viešojo keleivinio transporto kelionių duomenų kokybę, istorinių duomenų kaupimą ir aukštos kokybės informaciją keleiviams.

Projekto komanda

Karolis Vyčius

Karolis savo, kaip programuotojo, kelią pradėjo dar mokykloje, kurią pabaigęs, įsidarbino pirmaujančioje reklamos technologijų kompanijoje „Adform“ programinės įrangos inžinieriumi. Vėliau savo informacinių technologijų įgūdžius jis taikė lietuviškame startuolyje „Trafi“.

Dirbdamas „Trafi“, Karolis ne tik tobulino mobiliąją programėlę, bet ir vadovavo ją kūrusiai komandai, buvo atsakingas už techninę produkto būklę. Pasukęs į investavimo ir blokų grandinių technologijų pasaulį, taip pat pradėjo Tarptautinio verslo studijas Vilniaus universitete, patirčių sėmėsi Seulo nacionaliniame universitete (Seoul National University) Pietų Korėjoje.

Informacinių technologijų bagažą Karolis nuolat derina su įvairiomis socialinėmis iniciatyvomis: būdamas „GetPet“ (VšĮ „Augink mane“) bendrakūrėju, jis padeda beglobiams gyvūnams surasti naujus namus, o štai plėtodamas „Nephro Go“ projektą – rūpinasi inkstų ligomis sergančiais žmonėmis, taip pat savanoriauja bei aktyviai įsitraukia į kitų socialinių projektų veiklas.

Svarbiausios temos Karoliui šiandien – IT sistemų tobulinimas ir optimizavimas, kibernetinio saugumo ir viešojo transporto gerinimas Lietuvos gyventojams.

Platesnė informacija vycius.lt

Daugiau informacijos:

[Projekto eiga](#)

[Judumo duomenų standartų apžvalga](#)

[Viešojo transporto kelionių duomenų esamos situacijos apžvalga](#)

[Užsienio šalių gerųjų praktikų apžvalga](#)

Apie programą „Kurk Lietuvai“

Vadovų komanda

Monika Merkytė
Programos vadovė

monika.merkyte@investlithuania.com

Ieva Jurkonienė
Programos koordinatorė

ieva.jurkoniene@investlithuania.com

„Kurk Lietuvai“ yra pirmoji, ir kol kas vienintelė, programa kūrybingiems ir veržliems profesionalams, norintiems prisidėti prie modernios ateities Lietuvos kūrimo. Programos metu dalyviams, turintiems tarptautinės patirties, suteikiama galimybė užsienyje įgytas žinias ar inovatyvias idėjas pritaikyti gerinant Lietuvos viešąjį sektorių.

Nuo programos pradžios 2012 metais jau grįžo virš 250 profesionalų, daugiau nei 80 procentų iš jų lieka gyventi Lietuvoje po programos, maždaug tiek pat teigia, kad dalyvavimas programoje buvo pagrindinė priežastis grįžti. Virš 40 procentų dalyvių po programos įsidarbina viešajame sektoriuje tiek specialistų, skyrių ar departamentų vadovų, tiek ir politinių komandų pozicijose, taip pat renkasi ir tarptautines karjeras (OECD, Europos komisija).

2022 rudenį startavo jau vienuolikta programos karta, kuri žymi naują etapą – pirmą kartą komanda tarptautinė, ją sudaro 17 į Lietuvą grįžusių lietuvių ir 5 į Lietuvą atvykusios ukrainietės. Programos dalyviai 2022 – 2023 metias dirbs su ekonomikos transformacijos, socialinės politikos, kultūros sektoriaus vystymo, pagalbos Ukrainai, integracijos klausimais.

„Kurk Lietuvai“ trunka 12 mėnesių, kiekvienas dalyvis vykdo po 2 šešių mėnesių projektus skirtingose nacionalinio ar regioninio lygmens viešojo sektoriaus institucijose. Dažniausiai dirbama mažose komandose po du ar tris. Priklausomai nuo savo interesų ir įgūdžių, dalyviai gali vykdyti proveržį skatinančius projektus švietimo, ekonomikos, inovacijų, saugumo, aplinkosaugos, socialinės politikos ir kitose srityse.